

Biuletyn Prawa Karnego nr 8/12

Biuletyn Prawa Karnego jest opracowywany przez Zespół Prawa Karnego, Wojskowego i Europejskiego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Jego celem jest dostarczenie bieżącej informacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego. Biuletyn dzieli się na następujące działy:

1. Orzecznictwo Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

W tym dziale prezentowane jest bieżące orzecznictwo obu izb Sądu Najwyższego z okresu bezpośrednio poprzedzającego ukazanie się kolejnego numeru biuletynu. Założeniem tego działu jest omówienie wszystkich orzeczeń w sprawach karnych wydawanych przez Sąd Najwyższy, w których dołączono pisemne uzasadnienie. Dział ten zawiera także informacje o pytaniach prawnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego oraz przedstawia omówienie bieżących spraw znajdujących się na wokandzie SN.

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

W dziale tym zamieszczone są bieżące informacje o sprawach rozpoznawanych w Trybunale Konstytucyjnym związanych z prawem karnym, jak również o wydanych przez Trybunał Konstytucyjny orzeczeniach.

3. Zmiany w prawie

Dział ten poświęcony jest informacji o uchwalonych i wchodzących w życie aktach normatywnych z zakresu prawa karnego, a także o pracach legislacyjnych rządu i parlamentu.

4. Analizy

W dziale Analiz publikowane są opracowania i analizy z zakresu stosowania prawa karnego przygotowywane przez Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego.

5. Informacja Międzynarodowa

W dziale Informacji Międzynarodowej zamieszczane są aktualne informacje dotyczące działalności legislacyjnej i orzeczniczej organów i trybunałów międzynarodowych, a także informacje o obowiązujących aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do prawa karnego. W tej części Biuletynu prezentowane są także bieżące informacje o działaniach podejmowanych w ramach Unii Europejskiej mających związek z prawem karnym.

6. Przegląd książek i czasopism

W dziale tym anonsowane są nowe publikacje z zakresu prawa karnego.

Zarówno bieżący, jak i poprzednie numery Biuletynu, są umieszczone na stronie internetowej Sądu Najwyższego (www.sn.pl).

Ze względów redakcyjnych do cytowanych w Biuletynie orzeczeń wprowadzane są niekiedy dodatkowe zwroty lub zdania. Owe uzupełnienia wpisywane są nie kursywą, lecz zwykłą czcionką i umieszczane w nawiasach.

Zespół przygotowujący Biuletyn będzie wdzięczny za wszelkie uwagi, które pomogą udoskonalić formę przekazywanych informacji.

dr Michał Hudzik
Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego;
Izba Karnej Sąd Najwyższy
astkmh@sn.pl

Spis treści

1. Orzecnictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa	5
1.1. Uchwały i postanowienia – KZP.....	5
1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych.....	5
1.2.1. <i>Sposoby przekazywania między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej europejskiego nakazu aresztowania.</i>	<i>5</i>
1.2.2. <i>Niedopuszczalność wydania wyroku nakazowego po utracie mocy przez poprzedni wyrok nakazowy po skutecznym wniesieniu sprzeciwu.....</i>	<i>9</i>
1.2.3. <i>Przestępstwo ukrycia dokumentów.</i>	<i>11</i>
1.2.4. <i>Możliwość orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody w wyroku nakazowym.</i>	<i>12</i>
1.2.5. <i>Wyłączenie sędziego.</i>	<i>13</i>
1.2.6. <i>Odszkodowanie i zadośćuczynienie z powodu stosowania środka zabezpieczającego.</i>	<i>16</i>
1.2.7. <i>Przyczynienie się poszkodowanego (pokrzywdzonego) do powstania szkody a zakres orzekania o środku karnym obowiązku naprawienia szkody.....</i>	<i>20</i>
1.3. Orzecnictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego	32
1.3.1. <i>Podmioty uprawnione do zaskarżenia zawartego w wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie dowodów rzeczowych</i>	<i>32</i>
1.4. Zagadnienia prawne	33
1.4.1. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, sygn. akt I KZP 10/12.....</i>	<i>33</i>
1.4.2. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Katowicach, sygn. akt I KZP 11/12.....</i>	<i>33</i>
1.4.3. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Gdańsku, sygn. akt I KZP 12/12.....</i>	<i>34</i>
1.4.4. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Krakowie, sygn. akt I KZP 13/12.....</i>	<i>34</i>
1.4.5. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, sygn. akt I KZP 14/12.....</i>	<i>34</i>
1.4.6. <i>Wniosek Prokuratora Generalnego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 15/12.....</i>	<i>34</i>
1.4.7. <i>Zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Okręgowy w Tarnowie, sygn. akt I KZP 16/12.....</i>	<i>35</i>
1.4.8. <i>Wniosek Prokuratora Generalnego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 17/12.....</i>	<i>35</i>
1.4.9. <i>Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 18/12</i>	<i>35</i>
1.4.10. <i>Wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, sygn. akt I KZP 19/12.....</i>	<i>35</i>
2. Orzecnictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego	35

2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego	35
2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego	36
2.2.1. Zaskarżenie orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy (K 34/12)	36
2.2.2. Prawo przewozowe; penalizacja zachowania podróżnego, który w czasie kontroli biletów nie pozostał w miejscu przeprowadzenia kontroli do czasu przybycia Policji lub innych organów porządkowych (K 16/12)	36
2.2.3. Kontrola operacyjna (K 15/12 – połączona z K 28/12)	36
2.2.4. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego oraz użycie broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (K 11/12)	39
2.2.5. Konstytucyjność zwolnienia z wymogu odbycia aplikacji adwokackiej (K 6/12)	39
2.2.6. Warunki i sposób użycia środków przymusu wobec nieletnich (K 3/12)	39
2.2.7. Brak regulacji trybu składania wniosków o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności sędziów za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego; brak ustawowo określonych przesłanek wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności (P 31/12)	39
2.2.8. Obowiązek złożenia oświadczenia lustracyjnego przez osobę, wobec której toczy się wszczęte wcześniej postępowanie lustracyjne (P 30/12)	40
2.2.9. Brak definicji pojęcia „stan pod wpływem środka odurzającego” (P 16/12)	40
2.2.10. Związanie sądu, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania wyrażonymi w uzasadnieniu orzeczenia sądu odwoławczego (P 14/12)	40
2.2.11. Karalność bezskutecznego podżegania do pomocnictwa w popełnieniu czynu zabronionego (SK 35/12)	40
2.2.12. Zaskarżenie postanowienia w sprawie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy (SK 33/12)	41
2.2.13. Prawo własności (SK 19/12)	41
2.2.14. Zasady ustanawiania kuratora celem wykonywania praw małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem (SK 5/12)	41
2.2.15. Brak określenia maksymalnego okresu trwania tymczasowego aresztowania w postępowaniu karnym (art. 263 § 7 k.p.k.) (SK 3/12)	41
2.2.16. Prawo do obrony; możliwość zastrzeżenia obecności zatrzymującego podczas bezpośredniej rozmowy zatrzymanego z adwokatem (art. 245 § 1 k.p.k.) (K 37/11)	41
2.2.17. Prawo do obrony; odmowa wyznaczenia obrońcy z urzędu; brak możliwości bezpośredniego zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu (art. 81 § 1, art. 78 § 2 k.p.k.) (K 30/11)	42
2.2.18. Zasady porozumiewania się tymczasowo aresztowanego z obrońcą (art. 73 § 2 i 3 k.p.k.) (K 25/11)	42
2.2.19. Określenie katalogu zbieranych danych o jednostce za pomocą środków technicznych w działaniach operacyjnych; zasady niszczenia pozyskanych danych (K 23/11 – połączona z K 34/11 i K 21/12)	42
2.2.20. Prawo do korzystania z pomocy obrońcy na etapie czynności wyjaśniających; postępowanie w sprawach o wykroczenia (art. 4 k.p.s.w.) (K 19/11 – połączona z P 22/11)	43
2.2.21. Granice odpowiedzialności karnej; prawo budowlane (art. 90 Prawa budowlanego) (P 27/11; połączona z P 1/12 i P 2/12)	43
2.2.22. Dopuszczalność prowadzenia postępowania o przestępstwo wypełniające także znamiona wykroczenia, po tym, gdy postępowanie o wykroczenie zostało prawomocnie zakończone (P 25/11; połączona z P 34/11)	43
2.2.23. Odpowiedzialność karna i wykroczeniowa za ten sam czyn (art. 10 § 1 k.w.) (P 23/11)	44

2.2.24.	<i>Obrót instrumentami finansowymi (P 11/11)</i>	44
2.2.25.	<i>Obowiązek oskarżonego poddania się badaniom; zastosowanie środków przymusu, asysta przy badaniu (U 2/11)</i>	44
2.2.26.	<i>Działanie na szkodę spółki, nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (art. 585 § 1 k.s.h.) (SK 19/11)</i>	44
2.2.27.	<i>Tymczasowe aresztowanie; przedłużenie stosowania tego środka; zasady zawiadamiania obrońcy osoby, wobec której ma być zastosowane tymczasowe aresztowanie o terminie przesłuchania tej osoby (art. 249 § 3 i 5 k.p.k.) (SK 10/11)</i>	45
2.2.28.	<i>Zasady udzielania świadczeń zdrowotnych skazanym odbywającym karę pozbawienia wolności (K 22/10)</i>	45
2.2.29.	<i>Przywrócenie terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (K 18/10)</i>	45
2.2.30.	<i>Prawo lotnicze, kara grzywny, nullum crimen sine lege (P 43/10)</i>	45
2.2.31.	<i>Wykroczenia; zasady zmiany grzywny na pracę społecznie użyteczną (art. 25 § 1 i 2 k.w.) (P 16/10)</i>	45
2.2.32.	<i>Brak możliwości przywrócenia terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 55 § 1 k.p.k.) (SK 28/10)</i>	46
2.2.33.	<i>Brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego oddalające wniosek o wznowienie postępowania (art. 547 § 1 k.p.k.) (SK 23/10)</i>	46
2.2.34.	<i>Okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (art. 555 k.p.k.) (SK 18/10)</i>	46
2.2.35.	<i>Rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki; brak przesłanek przyznania lub odmowy zasądzenia na rzecz skarżącego odszkodowania za przewlekłość postępowania (SK 12/10)</i>	46
2.2.36.	<i>Obligatoryjność zarządzenia wykonania kary w związku popełnieniem przez skazanego, w okresie próby, przestępstwa podobnego i skazania go na karę pozbawienia wolności (art. 75 § 1 k.k., art. 178 § 2 k.k.w.) (SK 9/10)</i>	46
3.	Zmiany w prawie	47
5.	Informacja międzynarodowa	48
5.1.	Rada Europy	48
5.1.1.	Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	48
6.	Przegląd książek i czasopism	52
6.1.	Przegląd książek	52
6.2.	Przegląd czasopism	52

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Wojskowa

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」

1.1. Uchwały i postanowienia – KZP

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」

1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」

1.2.1 Sposoby przekazywania między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej europejskiego nakazu aresztowania.

przepisy: art. 607k § 1 k.p.k.

hasła: europejski nakaz aresztowania

Postanowienie z dnia 23 sierpnia 2012 r., III KK 200/12

Teza:

Przesłanie wydanego przez Państwo Członkowskie Unii Europejskiej europejskiego nakazu aresztowania przez dowolne, bezpieczne środki, zapewniające zachowanie zapisu pisemnego w sposób pozwalający wykonującemu nakaz organowi sądowemu na stwierdzenie jego autentyczności, jest wystarczające do przeprowadzenia procedury przekazania osoby ściganej.

Z uzasadnienia:

„Prokurator Okręgowy w L. wystąpił w dniu 7 listopada 2011 r. z wnioskiem do Sądu Okręgowego w L. o zastosowanie wobec obywatelki Federacji Rosyjskiej – Eleny O. tymczasowego aresztowania na okres 60 dni od daty zatrzymania w dniu 5 listopada 2011 r. oraz o wyrażenie zgody na przekazanie wyżej wymienionej z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do Republiki Federalnej Niemiec, celem przeprowadzenia przeciwko niej postępowania karnego za czyny wymienione w europejskim nakazie aresztowania wydanym przez Prokuraturę w A. w sprawie nr (...) (nakaz aresztowania wydany przez Sąd Rejonowy w A. z dnia 26 stycznia 2009 r., (...)).

Postanowieniem z dnia 8 listopada 2011 r., sygn. akt (...), Sąd Okręgowy w L., działając na podstawie art. 607 k § 3a k.p.k., art. 249 § 1 k.p.k. i art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k., zastosował wobec Eleny O. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 7 dni, określając czas jego trwania do dnia 11 listopada 2011 r. Powodem takiej decyzji była okoliczność, iż występując z opisanym wyżej wnioskiem, Prokurator Okręgowy w L. nie dysponował europejskim nakazem aresztowania, a jedynie wyciągami formularza A i M z Schengen potwierdzającymi fakt, iż Elena O. jest osobą ściganą na podstawie europejskiego nakazu aresztowania.

Równocześnie Sąd Okręgowy w L., odraczając do dnia 10 listopada 2011 r. posiedzenie w przedmiocie wyrażenia zgody na przekazanie Eleny O. do Republiki Federalnej Nie-

miec, zobowiązał prokuraturę do spowodowania dołączenia do akt przedmiotowej sprawy europejskiego nakazu aresztowania wraz z tłumaczeniem na język polski.

W dniu 9 listopada 2011 r. do Sądu Okręgowego w L. wpłynął nadesłany faksem przez Prokuratora Naczelnego w A. do Prokuratury Okręgowej w L., europejski nakaz aresztowania dotyczący osoby ściganej Eleny O., wraz z jego tłumaczeniem na język polski.

Sąd Okręgowy w L., postanowieniem z dnia 10 listopada 2011 r., sygn. akt (...), przekazał z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do Republiki Federalnej Niemiec obywatelkę Federacji Rosyjskiej Elenę O., ściganą europejskim nakazem aresztowania, w celu przeprowadzenia przeciwko niej postępowania karnego za wskazane w nim przestępstwa z niemieckiego Kodeksu karnego, jak również przedłużył stosowanie wobec niej środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania na czas do dnia 12 grudnia 2011 r.

Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł obrońca, zaskarżając orzeczenie tak w zakresie przedłużenia i dalszego stosowania wobec osoby ściganej tymczasowego aresztowania, jak i w przedmiocie zasadności rozstrzygnięcia o przekazaniu Eleny O. na podstawie europejskiego nakazu aresztowania do Republiki Federalnej Niemiec.

W dniu 23 listopada 2011 r. obrońca Eleny O. skierował także do Sądu Apelacyjnego w L. „Pismo w toku postępowania odwoławczego”, w którym podniósł, iż w przedmiotowej sprawie zachodzi bezwzględna przesłanka procesowa określona w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., gdyż postanowienie o przekazaniu Eleny O. do Republiki Federalnej Niemiec nie zostało wydane na podstawie oryginału europejskiego nakazu aresztowania, a na podstawie kopii tego dokumentu i w związku z powyższym wystąpiła negatywna przesłanka procesowa w postaci innej okoliczności wyłączającej ściganie, nakazująca umorzenie w tej sprawie postępowania.

W dniu 23 listopada 2011 r. Sąd Apelacyjny w L. odroczył do dnia 7 grudnia 2011 r. posiedzenie w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania wobec Eleny O., zobowiązując przy tym prokuratora do niezwłocznego dołączenia do akt sprawy oryginału europejskiego nakazu aresztowania, na podstawie którego Elena O. jest ścigana, wraz z tłumaczeniem na język polski.

W wykonaniu powyższego polecenia, w dniu 29 listopada 2011 r. do Sądu Apelacyjnego w L. wpłynęła z prokuratury uwierzytelniona fotokopia europejskiego nakazu aresztowania dotyczącego Eleny O., przesłana 24 listopada 2011 r. przez Prokuraturę w A., wraz z dokonany tłumaczeniem na język polski.

W dniu 7 grudnia 2011 r., Sąd Apelacyjny w L., po rozpoznaniu zażalenia obrońcy Eleny O., wydał postanowienie (...), mocą którego uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w L. z dnia 10 listopada 2011 r. i umorzył postępowanie w przedmiotowej sprawie oraz uchylił zastosowany wobec Eleny O. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania.

Sąd Apelacyjny w L. wskazał, że w sytuacji, gdy w dniu 9 listopada 2011 r. do Sądu Okręgowego w L., zamiast oryginału, wpłynęła jedynie z Republiki Federalnej Niemiec kopia europejskiego nakazu aresztowania dotycząca Eleny O., Sąd ten powinien postąpić stosownie do przepisów art. 119 k.p.k. i art. 120 k.p.k., to znaczy wezwać prokuratora, od którego pochodził wniosek o wykonanie europejskiego nakazu aresztowania z dnia 7 listopada 2011 r., do przedstawienia oryginału nakazu w terminie 7 dni, pod rygorem wynikającym z art. 120 § 2 k.p.k. w postaci uznania wniosku za bezskuteczny. Trybu tego jednak Sąd I instancji nie zastosował i przyjął, a następnie rozpoznał wniosek prokuratora dotknięty powyższym brakiem formalnym. W świetle bowiem przepisu art. 607 k § 1 k.p.k., podstawowym, wstępnym i niezbędnym warunkiem ścigania określonej osoby przebywającej w Polsce, jest wydanie przez inne państwo unijne nakazu aresztowania,

który musi być przedstawiony w oryginale. Powołując się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 3 czerwca 2009 r., sygn. akt II AKz 335/09, nr Lex 519624, Sąd odwoławczy wyraził pogląd, iż brak oryginału europejskiego nakazu aresztowania uniemożliwia kategorięczne stwierdzenie, że nakaz taki rzeczywiście funkcjonuje, a zatem wyłącza dopuszczalność ścigania, a w konsekwencji stanowi ujemną przesłankę procesową z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k.

Nadto Sąd Apelacyjny w L. uznał, że stanowisko o konieczności uzyskania oryginału powyższego dokumentu wynika wprost z art. 9 ust. 1 (zapewne chodziło o ust. 3) Decyzji Ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi (Dz.U. L z 2002 r., Nr 190 – zwanej dalej Decyzją Ramową), zgodnie z którym na okres przejściowy, do czasu, gdy możliwe będzie przekazanie przez SIS wszystkich informacji określonych w art. 8, wezwanie stanowi równoważny odpowiednik europejskiego nakazu aresztowania do czasu otrzymania przez wykonujący nakaz organ sądowy egzemplarza oryginalnego sporządzonego w wymaganej i odpowiedniej formie.

Sąd Apelacyjny w L., stojąc na stanowisku, iż brak oryginału europejskiego nakazu aresztowania, stanowiącego podstawę przekazania osoby ściganej do państwa wydania nakazu, stanowi przeszkodę w ściganiu i jest tym samym inną okolicznością wyłączającą ściganie w rozumieniu przepisu art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., którą stosownie do art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. kwalifikować należy jako tzw. bezwzględną przyczynę odwoławczą, uchylił w dniu 7 grudnia 2011 r. zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w L. i umorzył postępowanie w przedmiocie przekazania Eleny O. do Republiki Federalnej Niemiec. Konsekwencją powyższej decyzji było również uchylenie zastosowanego w stosunku do niej środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania.

Od postanowienia Sądu Apelacyjnego w L. z dnia 7 grudnia 2011 r., sygn. akt II AKz 568/11, zmieniającego postanowienie Sądu Okręgowego w L. z dnia 10 listopada 2011 r., sygn. akt IV Kop 223/11, kasację wywiódł Prokurator Generalny.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył wymienione postanowienie w całości, na niekorzyść osoby ściganej Eleny O.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i § 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu postępowania karnego, a mianowicie art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., polegające na wyrażeniu błędnego poglądu, iż brak oryginału europejskiego nakazu aresztowania stanowiącego podstawę przekazania na podstawie art. 607 k § 1 k.p.k. osoby ściganej do państwa wydającego nakaz, stanowi negatywną przesłankę procesową w postaci innej okoliczności wyłączającej ściganie za popełnione przestępstwo, którą kwalifikować należy jako bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., co skutkowało wydaniem wobec Eleny O. bezzasadnego postanowienia umarzającego postępowanie i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w L. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w L., że w świetle art. 607k § 1 k.p.k. nakaz aresztowania wydany przez inne państwo unijne musi być przedstawiony w oryginale. „Brak oryginału uniemożliwia bowiem kategorięczne stwierdzenie, że nakaz taki rzeczywiście funkcjonuje” (k. 147). Wspomniany przepis nie zawiera takiego zastrzeżenia. Zasadą jest, iż oryginały dokumentów procesowych przechowuje się w aktach głównych, zaś w korespondencji używa się uwierzytelnionych odpisów dokumentów.

Zauważyć należy, że przepis art. 607 d § 4 k.p.k. dopuszcza możliwość przekazywania europejskich nakazów aresztowania, wydawanych przez polskie sądy, za pomocą urządzeń służących do automatycznego przesyłania danych w sposób umożliwiający stwierdzenie autentyczności tych dokumentów. Nie ma w związku z powyższym racjonalnych przesłanek, które wskazywałyby na niemożność stosowania tej procedury w przypadku wystąpienia z europejskim nakazem aresztowania organu sądowego państwa obcego do Polski. Nadto, ani przepisy Decyzji Rady, ani przepisy Kodeksu postępowania karnego nie stanowią o obowiązku przesyłania oryginału nakazu w ślad za przekazanym za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych uprzednio europejskim nakazem aresztowania.

Trudno uznać za trafny pogląd Sądu odwoławczego, że stanowisko o konieczności umorzenia postępowania z powodu braku oryginału nakazu wynika wprost z przepisu art. 9 ust. 3 Decyzji Ramowej. Przepis ten nie stanowi o wymogu przekazywania oryginalnej formy europejskiego nakazu aresztowania. Chodzi w nim o procedowanie do czasu uzyskania europejskiego nakazu zawierającego pełną wersję pisemną (oryginalną treść), w przeciwieństwie do wezwania przekazanego przez SIS, którym w czasie przyjęcia Decyzji Ramowej w 2002 r. nie było możliwości przekazania wszystkich informacji określonych w art. 8 Decyzji Ramowej.

Zgodnie z brzmieniem art. 10 ust. 4 Decyzji Ramowej „wydający nakaz organ sądowy może przesłać europejski nakaz aresztowania przez dowolne bezpieczne środki zapewniające zachowanie zapisu pisemnego w sposób pozwalający wykonującemu nakaz Państwu Członkowskiemu na stwierdzenie jego autentyczności”. Stosownie do treści art. 10 ust. 5 Decyzji Ramowej „wszelkie trudności wiążące się z przekazywaniem lub stwierdzaniem autentyczności jakiegokolwiek dokumentu niezbędnego do wykonania europejskiego nakazu aresztowania rozwiązuje się w drodze bezpośrednich kontaktów między zaangażowanymi organami sądowymi lub, gdy sytuacja tego wymaga, przy zaangażowaniu organów centralnych Państw Członkowskich”.

Zgodnie z regułą przyjmowaną w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, przykładowo w sprawie C 105/03, ECR 2005/6B/I-05285, nr. Lex 221647 przeciwko Marii Pupino, należy dokonywać prounijnej wykładni przepisu krajowego, prowadzącej do jego zgodności z uregulowaniami zawartymi w przepisach prawa Unii Europejskiej.

Dlatego też, mając na uwadze powołane wyżej przepisy Decyzji Ramowej, jak również wprowadzony do polskiego systemu prawa przepis art. 607 d § 4 k.p.k., w kontekście przytoczonego wyżej orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, należy dojść do wniosku, że zaprezentowane przez Sąd Apelacyjny w L. stanowisko o niemożności procedowania i występowaniu w przedmiotowej sprawie przeszkody stanowiącej inną okoliczność wyłączającą postępowanie w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., z uwagi na dysponowanie przez sąd jedynie uwierzytelnioną fotokopią europejskiego nakazu aresztowania przesłaną za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych, jest nieuzasadnione. Stosując się bowiem do zasady interpretowania swoich przepisów wewnętrznych zgodnie z brzmieniem i celami Decyzji Ramowej, a w szczególności z jej art. 10 ust. 4, należało dojść do wniosku, iż przesłanie - jak w niniejszej sprawie - wydanego przez Państwo Członkowskie Unii Europejskiej europejskiego nakazu aresztowania przez dowolne bezpieczne środki zapewniające zachowanie zapisu pisemnego w sposób pozwalający wykonującemu nakaz organowi sądowemu na stwierdzenie jego autentyczności, jest wystarczające do przeprowadzenia procedury przekazania osoby ściganej, pomimo braku oryginału powyższego dokumentu i nie stanowi jakiegokolwiek przeszkody procesowej powodującej konieczność umorzenia postępowania. Przecież żądanie oryginału europejskiego nakazu aresztowania od Państwa Członkowskiego stanowiłoby zmuszanie tych państw do nieprzestrzegania art. 10 ust. 4 Decyzji Ramowej.

W przypadku wątpliwości co do rzetelności dokumentu na stronie 8 nakazu zamieszczono nazwisko osoby z którą można się kontaktować w celu dokonania uzgodnień, jej nr telefonu, faksu i adres mailowy.

Skoro zatem Sąd apelacyjny dysponował uwierzytelnioną fotokopią nakazu oraz uwierzytelnionym faksem tego nakazu, to nie doszło do uchybienia przewidzianego w art. 439 § 1 pkt. 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt. 11 k.p.k.

Także stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach uległo zmianie. W postanowieniu z dnia 30 listopada 2011 r., sygn. akt II AKz 766/11, Biul. SAKa 2012/1/20-21, Sąd Apelacyjny w Katowicach uznał, że przepisy polskiego Kodeksu postępowania karnego nie precyzują, co należy rozumieć przez „wpłynięcie nakazu europejskiego”, o którym mowa w art. 607 k § 3a k.p.k. i w takiej sytuacji, zgodnie z regułą przyjmowaną w orzecznictwie luksemburskiego Trybunału Sprawiedliwości, poczynszszy od sprawy Marii Pupino nr C 105/03, należy dokonać prounijnej wykładni przepisu krajowego, prowadzącej do jego zgodności z uregulowaniem zawartym w przepisach prawa Unii Europejskiej. Należy więc uwzględnić, że zgodnie z art. 10 ust. 4 Decyzji Ramowej Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi, wydający nakaz organ sądowy może przesłać europejski nakaz aresztowania przez dowolne bezpieczne środki zapewniające zachowanie zapisu pisemnego w sposób pozwalający wykonującemu nakaz Państwu Członkowskiemu na stwierdzenie jego autentyczności. Takie wymogi, przynajmniej na potrzeby przedłużenia środka zapobiegawczego wobec zatrzymanej osoby ściganej, spełnia – zdaniem Sądu Apelacyjnego w Katowicach – europejski nakaz aresztowania przekazany drogą faksową (por. też postanowienie SA w Katowicach z dnia 30 listopada 2011 r., sygn. akt II AKz 704/11).

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w L., w toku którego Sąd ten sprawdzi czy Elena O. znajduje się na terytorium Polski i w zależności od poczynionych ustaleń w tym zakresie wyda orzeczenie, biorąc pod uwagę wskazania Sądu kasacyjnego.”

└─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘

1.2.2. Niedopuszczalność wydania wyroku nakazowego po utracie mocy przez poprzedni wyrok nakazowy po skutecznym wniesieniu sprzeciwu.

przepisy: art. 506 § 3 k.p.k.

hasła: Wyrok nakazowy

Wyrok z dnia 1 sierpnia 2012 r., III KK 221/12

Teza:

Art. 506 § 3 k.p.k., jednoznacznie stanowi, iż w razie wniesienia sprzeciwu wyrok nakazowy traci moc, a sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych. Oznacza to, że zawsze konsekwencją wniesienia sprzeciwu od wyroku nakazowego jest dalsze rozpoznanie sprawy, w której ten wyrok wydano, na zasadach ogólnych. Uchybienie temu obowiązкови i ponowne wydanie wobec tej samej osoby, na skutek jej sprzeciwu, kolejnego wyroku nakazowego, stanowi rażące naruszenie tegoż przepisu art. 506 § 3 k.p.k.

Z uzasadnienia:

„Wyrokiem nakazowym z dnia 1 kwietnia 2011 r., sygn. (...) Sąd Rejonowy w B. obwinio-
nego Daniela W. uznał za winnego popełnienia obydwu zarzucanych mu wykroczeń i za

to, w myśl art. 9 § 2 k.w. na podstawie art. 43¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wymierzył mu karę grzywny w kwocie 510 zł; (...). Sprzeciw od tego wyroku, w ustawowym, określonym w art. 506 § 1 k.p.k., terminie wniósł tylko Daniel W. (...).

Wniesiony przez Daniela W. sprzeciw spowodował ponowne skierowanie jego sprawy na posiedzenie, wyznaczone na dzień 9 czerwca 2011 r. W tym dniu Sąd Rejonowy w B. wydał kolejny wyrok nakazowy, mocą którego uznał Daniela W. za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów, to jest wykroczeń z art. 144 § 1 k.w. i art. 43¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i za to, w myśl art. 9 § 2 k.w. na podstawie art. 144 § 1 k.w. wymierzył mu karę grzywny w kwocie 600 zł.

Wyrok ten, niezaskarżony przez strony, uprawomocnił się w dniu 22 czerwca 2011 r.

Kasację od tego wyroku, na korzyść obwinionego Daniela W., na podstawie art. 110 § 1 k.p.w., wniósł Prokurator Generalny.

Zaskarżając ten wyrok w całości, zarzucił mu rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa procesowego, a mianowicie art. 94 § 1 k.p.w. w zw. z art. 506 § 3 k.p.k., polegające na zaniechaniu rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych i wydaniu ponownego wyroku nakazowego w sytuacji, gdy poprzedni wyrok nakazowy został zaskarżony przez obwinionego Daniela W. wniesionym w terminie sprzeciwem i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w B. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym.

Zaskarżony nią wyrok faktycznie wydano z rażącą obrazą przywołanych w jej zarzucie przepisów prawa procesowego.

Jeden z tych przepisów, to jest art. 506 § 3 k.p.k., jednoznacznie stanowi, iż w razie wniesienia sprzeciwu wyrok nakazowy traci moc; sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych. Oznacza to, że zawsze konsekwencją wniesienia sprzeciwu od wyroku nakazowego jest dalsze rozpoznanie sprawy, w której ten wyrok wydano, na zasadach ogólnych. Uchybienie temu obowiązкови i ponowne wydanie wobec tej samej osoby, na skutek jej sprzeciwu, kolejnego wyroku nakazowego, stanowi rażące naruszenie tegoż przepisu art. 506 § 3 k.p.k. Pogląd ten (niekontrowersyjny, skoro uwarunkowany kategorycznym brzmieniem przywołanego przepisu), był już wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 kwietnia 2006 r., sygn. II KK 9/06, Lex nr 182968 i uzyskał aprobatę w piśmiennictwie (por. C. P. Kłak – Glosa do tego wyroku, OSP 2008/7/83). Równie niewątpliwe jak powyższe jest i to, że stosownie do treści art. 94 § 1 k.p.w., ów przepis art. 506 § 3 k.p.k. stosuje się odpowiednio do wyroku nakazowego wydanego w toku postępowania w sprawach o wykroczenia.

W konsekwencji, samo skuteczne złożenie sprzeciwu od wyroku nakazowego wydanego w tym postępowaniu powoduje również to, że traci on moc, a sąd jest zobowiązany sprawę taką rozpoznać na zasadach ogólnych.

Tymczasem zaskarżony wyrok tych regulacji nie uwzględnia, co sprawia, iż rażąco narusza on obydwa przywołane wyżej przepisy.

Wpływ tej rażącej obrazę prawa na treść zaskarżonego wyroku jest ewidentny, skoro przestrzegając te przepisy sąd nie wydałby w ogóle tego orzeczenia.

Stąd też należało uznać oczywistą zasadność rozpoznawanej kasacji.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy w B. sprawdzi przede wszystkim terminowość wniesienia przez obwinionego sprzeciwu od wyroku nakazowego z dnia 1 kwietnia

wcześniej w literaturze na gruncie art. 268 k.k. z 1969 r. cytowanych w uzasadnieniu Sądu Rejonowego w Radomiu podkreślić należy, że tak właśnie, a więc jako utajnienie miejsca przechowywania, interpretowane jest znamię ukrywania dokumentów w rozumieniu art. 276 k.k. w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyrok z dnia 23 maja 2002 r., V KKN 404/99, OSNKW 2002, z. 9-10, poz. 72) i sądów apelacyjnych (zob. wyroki: Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 kwietnia 2000 r., II AKa 14/00, Prok. i Pr. 2001, nr 4, poz. 22 –orzecz.; Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 czerwca 2005 r., II AKa 166/05, Prok. i Pr. 2006, nr 4, poz. 28 – orzecz. i z dnia 9 grudnia 2010 r., II AKa 397/10, KZS 2011/5/80), a także w piśmiennictwie (zob. W. Wróbel (w:) A. Zoll (red.): Kodeks karny. Część szczególna, Komentarz, Zakamycze 2006, t. II, s. 1363). Sąd Najwyższy w tym składzie nie znajduje racji natury tak prawnej, jak i faktycznej, aby od utrwalonego w powyższym przedmiocie stanowiska odstępować.

Na kanwie niniejszej sprawy niewątpliwym więc jest, że o ukryciu dokumentów, o jakim mowa w art. 276 k.k., nie może być mowy. Co najwyżej wchodziłyby w grę hipotetycznie rozważania w kierunku takiej subsumcji prawnej w oparciu o inne znamię zawarte w omawianym przepisie, jakim jest „usunięcie” dokumentu – tj. podjęcie wszelkich czynności prowadzących do uczynienia go niedostępnym dla osoby uprawnionej, choćby znane było miejsce przechowywania tego dokumentu (zob. powołany wyżej wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 kwietnia 2000 r., II AKa 14/00 oraz W. Wróbel: op.cit., s. 1363). Rzecz w tym, że z powodów procesowych czynić tego obecnie nie wolno. Do wniesionej w tej sprawie na niekorzyść oskarżonej kasacji ma bowiem pełne zastosowanie określony w art. 434 § 1 k.p.k. zakaz reformationis in peius. Zgodnie z tą regułą orzeczenie na niekorzyść oskarżonego jest dopuszczalne tylko w razie stwierdzenia uchybień podniesionych w środku odwoławczym wniesionym na niekorzyść lub podlegających uwzględnieniu z urzędu. Pełnomocnik Wspólnoty Mieszkaniowej Budynku przy ul. L. w R. podniósł wprawdzie zarzut naruszenia prawa materialnego, jednak w sposób jednoznaczny powiązał go wyłącznie z dokonaną przez Sąd Okręgowy w R. błędną – jego zdaniem – wykładnią znamienia „ukrywa”, tego zaś rodzaju uchybienie w postępowaniu kasacyjnym się nie potwierdziło. Wobec powyższego, respektując przy tym zakaz rozszerzającej wykładni art. 434 § 1 k.p.k., jak i art. 443 k.p.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2012 r., II KK 5/12, OSNKW 2012, z. 4, poz. 44), koniecznym stało się wydanie orzeczenia oddalającego kasację wniesioną na niekorzyść Agnieszki Katarzyny A.”

└┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘

1.2.4. Możliwość orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody w wyroku nakazowym.

przepisy: art. 46 § 1 k.k., art. 502 § 2 k.p.k.

hasła: Wyrok nakazowy, Środki karne – obowiązek naprawienia szkody

Wyrok z dnia 3 lipca 2012 r., IV KK 100/12

Teza:

W wyroku nakazowym możliwość orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody istnieje na podstawie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 502 § 2 k.p.k.

Z uzasadnienia:

„Kasacja jest oczywiście zasadna. Doszło bowiem do rażącego naruszenia wskazanych w niej przepisów prawa materialnego i procesowego, co miało istotny wpływ na treść wyroku. Wykładnia a rubrica art. 72 k.k. wskazuje, że wynikająca z § 2 tego przepisu możliwość zobowiązania oskarżonego do naprawienia szkody w całości lub w części związana

tarz, Warszawa 2007, s. 920, P. Hofmański, E. Sadzik. K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2004, t. II, s. 624-625; T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008, s. 940 oraz wskazane tam judykaty).

W niniejszej sprawie skład sądu orzekającego odpowiadał wymogom prawa procesowego, a problem sprowadza się jedynie do tego, czy w składzie tym mógł orzekać sędzia, który uprzednio rozstrzygał w przedmiocie odpowiedzialności karnej kilku współoskarżonych w tym postępowaniu, po uprzednim wydzieleniu ich spraw przez Sąd już po wniesieniu aktu oskarżenia, obejmującego także owych oskarżonych. Ponieważ kwestia udziału takiego sędziego w dalszym postępowaniu wobec pozostałych współoskarżonych może być oceniana jedynie od strony art. 41 k.p.k., a więc jego bezstronności lub jej braku jako wymogu rzetelnego procesu, a nie w aspekcie art. 40 k.p.k., czyli wyłączenia sędziego z mocy prawa, to uchybienie w tym zakresie może być jedynie traktowane jako naruszenie art. 438 pkt 2 k.p.k., a więc obraza przepisów postępowania, a nie przez pryzmat art. 439 k.p.k. i zawartych tam bezwzględnych przyczyn uchylenia orzeczenia. Zatem kwestia zaistnienia naruszenia art. 41 k.p.k. musi być jednocześnie łączona z wymogiem istotnego wpływu takiej obrazy - jeżeli przyjmie się, że in concreto ona zaistniała - na treść wydanego orzeczenia.

Jak już wcześniej wskazano, sędzia przewodniczący składu orzekającego w tej sprawie w I instancji, gdy znalazła się ona już w sądowym stadium procesu, po wyłączeniu do odrębnego postępowania materiałów dotyczących łącznie kilku oskarżonych, trzykrotnie, w różnych składach, w tym jako przewodniczący lub sprawozdawca, orzekał wobec tych osób w ramach tzw. skazania bez rozprawy oraz dobrowolnego poddania się karze. Wskazano już także, że wnioski obrońców oskarżonych o jego wyłączenie w związku z orzekaniem w stosunku do oskarżonych, którzy wystąpili o dobrowolne poddanie się karze, zostały oddalone. Natomiast Sąd odwoławczy uznał te decyzje procesowe za wadliwe i wobec 4 oskarżonych, w tym dwóch, których dotyczy niniejsza kasacja, uchylił wyrok w zakresie skazania ich za czyny, przy których współdziałały osoby skazane w trybie art. 387 § 1 k.p.k., przekazując ją w tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Nie uwzględniono natomiast podnoszonego w apelacji obrońcy K. S. i T. L. zarzutu odnośnie obrazy art. 41 w zw. z art. 438 pkt 2 k.p.k. w odniesieniu do orzekania przez tego samego sędziego w sprawie skazania bez rozprawy K. P., któremu zarzucono współdziałanie z obydwoma tymi oskarżonymi w ramach dwóch pierwszych zarzucanych im przestępstw, które Sąd odwoławczy uznał ostatecznie za jeden czyn ciągły. W uzasadnieniu swego orzeczenia Sąd ten wskazał, że do skazania K. P. doszło jeszcze przed rozpoczęciem przewodu sądowego, a wniosek o wyodrębnienie jego sprawy i skazanie go w trybie art. 335 w zw. z art. 343 k.p.k. był już zawarty w akcie oskarżenia, zatem strony wiedziały, iż sprawa tej osoby będzie rozstrzygnięta odrębnie i w swoich wnioskach o wyłączenie sędziego nie odwoływały się bynajmniej do jego udziału w sprawie tegoż oskarżonego, a jedynie do uczestnictwa w orzekaniu w sprawach tych oskarżonych, którzy zgłosili na rozprawie wnioski o dobrowolne poddanie się karze. Podnosząc następnie, że przywołanie obrazy art. 41 k.p.k. nastąpiło dopiero w apelacjach, ale bez wykazania, iż okoliczność ta stała się znana stronom już po rozpoczęciu przewodu sądowego, nie uznał tego zarzutu za skuteczny (uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego s. 47).

Należy jednak zwrócić uwagę, że krytycznie oceniając stanowiska Sądu Okręgowego odmawiającego uwzględnienia wniosków o wyłączenie sędziego, Sąd odwoławczy wskazał, iż przepis art. 41 § 2 k.p.k. ustala jedynie moment, po upływie którego złożenie wniosku powoduje skutek w postaci pozostawienia go bez rozpoznania oraz że wniosek taki może być jednak złożony i rozpoznany także po rozpoczęciu przewodu sądowego, jeżeli tylko przyczyna uzasadniająca jego złożenie stała się stronie wiadoma po rozpoczęciu tej

fazy rozprawy (uzasadnienie s. 48). Wskazał także trafnie, że skoro sędzia przewodniczący uczestniczył w składach, które wydały wyroki skazujące innych współoskarżonych, o współdziałanie z którymi sprawa nadal się toczyła, to nie mógł on prowadzić spraw ściśle ze sobą połączonych podmiotowo i przedmiotowo i to nawet, jeżeli w swym własnym przekonaniu sędzia ten był obiektywny, gdyż poza jego wewnętrznym przekonaniem istotny jest jeszcze odbiór zewnętrzny tego procesu, który to odbiór, oparty na zobiektywizowanych przesłankach, ma zasadnicze znaczenie dla budowania zaufania dla sądu, zarówno w danej sprawie, jak i w ogóle (uzasadnienie s. 46).

Niezrozumiałe jest w związku z powyższym odmienne potraktowanie przez Sąd odwoławczy faktu udziału sędziego orzekającego w niniejszym postępowaniu w skazaniu bez rozprawy K. P., jako pierwszego z oskarżonych, którego sprawę wyłączono. Przecież Sąd ten sam przyznał, że strony mogą podnosić zarzut naruszenia art. 41 k.p.k. także po rozpoczęciu przewodu sądowego, a więc również dopiero w postępowaniu odwoławczym, jeżeli okoliczności, o jakich mowa w przywołanym przepisie, staną się dla nich znane dopiero w toku sądowego stadium procesu. Sam fakt, że strony jeszcze przed rozprawą wiedziały o wyłączeniu sprawy K. P. do odrębnego postępowania nie przesądza, iż wiedziały również – i to przed otwarciem przewodu sądowego – w jakim składzie osądzono tego oskarżonego. Co więcej fakt, że w swoich wnioskach składanych w toku przewodu sądowego odwoływały się jedynie do udziału tego sędziego w skazywaniu innych współoskarżonych w ramach dobrowolnego ich poddania się karze, może zasadnie wskazywać, że nie wiedziały wówczas jeszcze o tym, iż brał on również udział w przesądzeniu odpowiedzialności K. P.

Rozumowanie zastosowane przez Sąd Apelacyjny oznacza, że Sąd ten dopuszcza sytuację, iż w określonym postępowaniu ten sam sędzia, sądzący tych samych oskarżonych, może być uznany za częściowo stronnictwego, a częściowo bezstronnego. Tego typu stanowisko nie może być uznane za zasadne. Jeżeli dany sędzia uczestniczy i orzeka w postępowaniu karnym dotyczącym odpowiedzialności określonych osób za czyny, które pozostają ze sobą w związku, to gdy brał on uprzednio udział w osądzeniu spraw niektórych z nich, wyłączonych z danego procesu, nie może być uznany za osobę bezstronną w sprawach pozostałych współoskarżonych, i to zarówno wobec tych, którym zarzucono przestępstwa, jakie mieli oni popełnić wspólnie z osądzonymi już oskarżonymi, jak i w stosunku do innych zarzucanych im czynów pozostających we wzajemnym powiązaniu. Nie można bowiem przyjmować, że to w zależności od poszczególnych zarzucanych tym oskarżonym zachowań przestępnych i ich wzajemnych związków dany sędzia w tym samym postępowaniu jest wobec tej samej osoby raz bezstronny, a innym razem nie może być za takiego uznany.

Należy zaś zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest już pogląd, iż w sytuacji, w której sędzia orzeka w sprawach niektórych ze współoskarżonych w oparciu o określony materiał dowodowy powinien on być wyłączony od udziału w sprawie dotyczącej pozostałych i to właśnie z uwagi na zaistnienie w takiej sytuacji okoliczności, która może wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności, czyli na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007 r., I KZP 9/07, OSNKW 2007, z. 5, poz. 39; czy wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2008 r., V KK 299/07, OSNKW-R 2008, poz. 519, z dnia 26 czerwca 2008 r., V KK 128/08, LEX nr 438465, z dnia 25 lutego 2009 r., II KK 249/08, OSNKW 2009, z. 6, poz. 48). Stanowisko to jest także aprobowane w doktrynie (zob. np. K. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, Kodeks..., s. 127, T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne, Warszawa 2011, s. 257, K. Eichstaedt, Glosa do uchwały SN z dnia 26 kwietnia 2007 r., I KZP 9/07, OSP 2008, nr 12, poz. 128).

Nie jest to przy tym, jak podniesiono w postanowieniach Sądu Okręgowego w O., odmawiających uwzględnienia wniosków o wyłączenie sędziego od orzekania w tej sprawie,

W sprawie niniejszej postępowanie, w którym orzeczono prawomocnie w 2004 r. wobec wnioskodawcy środek zabezpieczający w postaci umieszczenia go w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym w związku z uznaniem go za sprawcę zarzucanych mu czynów, który przy ich popełnianiu był niepoczytalny, zostało następnie w 2008 r. wznowione z urzędu, z uwagi na stwierdzenie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. przez nieuczestniczenie podejrzanego, czyli obecnie wnioskodawcy, w posiedzeniu Sądu w przedmiocie wniosku prokuratora, o jakim mowa w art. 324 § 1 k.p.k. W wyniku tego wznowienia przekazano sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Sąd ten zaś, po powołaniu biegłych psychiatrów i psychologa, i przeprowadzeniu rozprawy z udziałem stron, w tym wnioskodawcy i jego obrońcy, mając na uwadze, że biegli ci, stwierdzając zaburzenia psychiczne u wnioskodawcy, nie dopatrzili się obecnie powodów nakazujących jego internację w zakładzie psychiatrycznym, nie uwzględnił wskazanego wniosku prokuratora i przekazał mu sprawę do dalszego prowadzenia, stosownie do art. 324 § 2 k.p.k. Ten zaś następnie umorzył postępowanie przygotowawcze wobec wnioskodawcy z uwagi na jego niepoczytalność w chwili popełniania zarzucanych mu przestępstw.

Tym samym w postępowaniu prowadzonym w wyniku wznowienia procesu doszło do umorzenia postępowania osobie, której postępowanie wznowiono, ale powodem tego umorzenia była, podobnie jak przy poprzednim umarzaniu tej sprawy w 2004 r., niepoczytalność wnioskodawcy. Nie było to zatem umorzenie wskutek okoliczności, których nie uwzględniono we wcześniejszym postępowaniu lecz na podstawie tych samych okoliczności, tzn. braku poczytalności sprawcy przy dopuszczaniu się czynów zabronionych. Taką bowiem opinię w sprawie tej wydawało kilka zespołów biegłych, a to przed zastosowaniem środka zabezpieczającego w 2003 r. (k. 412-425 akt o sygn. (...)) oraz po kilkumiesięcznym jego pobycie w internacji w 2004 r. (k. 538-540 akt o sygn. (...)) i wreszcie po wznowieniu postępowania w 2009 r. (k. 851-856 akt o sygn. (...)). Różnica między nimi polegała jedynie na tym, że w dwóch ostatnich opiniach nie stwierdzono potrzeby stosowania wobec Władysława P. środka zabezpieczającego, a odnośnie potrzeby stosowania tego środka wypowiedzieli się jedynie biegli powołani w 2003 r., z tym, że w oparciu o kolejną, wydaną po kilku miesiącach internacji, drugą opinię doszło do zwolnienia wnioskodawcy z zakładu psychiatrycznego. Nieprecyzyjnie zatem Sąd odwoławczy stwierdził, że w sprawie tej doszło do odmowy zastosowania środka zabezpieczającego „nie w wyniku wznowienia postępowania, ale dlatego, że stan jego zdrowia uległ poprawie”, jako że nastąpiło to jednak w wyniku wznowienia, ale z uwagi na nowe okoliczności co do zdrowia psychicznego oskarżonego, nie istniejące w dacie stosowania detencji.

W wypadku dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w związku z prawomocnym umorzeniem postępowania, do którego doszło po uprzednim uchyleniu w trybie wznowienia poprzedniego orzeczenia, również umarzającego proces, istotne jest jednak nie jedynie to, że doszło w danej sprawie do wznowienia postępowania, lecz to, czy podstawą tego nowego umorzenia jest okoliczność, która uprzednio istniała i powinna być już wówczas podstawą orzeczenia, a której to wtedy nie uwzględniono. W niniejszej sprawie tak nie było, skoro powodem umorzenia zarówno w 2004 r., jak i w 2010 r., była niepoczytalność sprawcy, a rezygnacja z środka zabezpieczającego nastąpiła w oparciu o aktualny stan zdrowia psychicznego wnioskodawcy, odmienny niż przy stosowaniu uprzednio tego środka. Kwestia niesłuszności pozbawienia ongiś wnioskodawcy wolności w postaci izolacyjnego środka zabezpieczającego towarzyszącego pierwszemu umorzeniu, może być zatem oceniana jedynie od strony powodów ostatniego umorzenia procesu.

Niezasadna jest w związku z tym próba podważenia w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie trafności pierwszej z opinii wydanych w sprawie wnioskodawcy, a więc tej, która była podstawą do umieszczenia go po pierwszym umorzeniu w zakładzie psychiatrycznym. Podważanie trafności tej opinii mogło bowiem mieć miejsce ale w postę-

powaniu prowadzonym po uchyleniu prawomocnego orzeczenia Sądu w oparciu, o które doszło do internacji wnioskodawcy, a nie w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie prowadzonym w oparciu o przepisu rozdziału 58 k.p.k. (tak też w przywoływanym już postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2006 r., II KK 259/05). Takich skutecznych działań w postępowaniu prowadzonym przed Sądem Rejonowym w N. w latach 2008-2010, ani wnioskodawca, ani jego pełnomocnik jednak nie podjęli, choć uczestniczyli aktywnie w przesłuchaniu biegłych na rozprawie w dniu 6 maja 2010 r. (k. 906-907). Stąd też i w postanowieniu Sądu, w którym nie uwzględniono wówczas, rozpatrywanego ponownie, wniosku prokuratora o umorzenie postępowania i zastosowanie wobec podejrzanego środka zabezpieczającego i przekazano mu sprawy do dalszego postępowania, brak jest jakichkolwiek ustaleń, które mogłyby podważać opinię biegłych z 2003 r., wskazującą na potrzebę internacji psychiatrycznej wnioskodawcy.

Ponieważ kwestia odszkodowania i zadośćuczynienia dochodzonego z racji umorzenia postępowania, jakie nastąpiło po uprzednim uchyleniu w trybie wznowienia procesu wcześniejszego prawomocnego, a podobnego, orzeczenia oceniana może być jedynie przez pryzmat owego nowego prawomocnego umorzenia, to nie można w tym postępowaniu domagać się zasadnie powołania kolejnych ekspertów dla podważenia opinii, która legła ongiś u podstaw wcześniejszej internacji psychiatrycznej wnioskodawcy, i której nie zdołano podważyć w postępowaniu prowadzonym ponownie w kwestii niepoczytalności sprawcy. Wadliwości tej opinii nie można również wyciągać z faktu, że druga z wydanych w tej sprawie opinii psychiatryczno-psychologicznej nie stwierdzała już potrzeby stosowania wobec niego środka zabezpieczającego i doprowadziła do zwolnienia go z zakładu psychiatrycznego, gdyż w opinii tej wyraźnie powołano się na efekty leczenia, wskazując – o czym była już mowa – że na skutek farmakoterapii stan pacjenta uległ poprawie i stąd brak jest wskazań do dalszej internacji sądowo-psychiatrycznej (k. 540 akt o sygn. II (...)). Także w ostatniej z wydawanych w tej sprawie opinii odnośnie stanu zdrowia psychicznego wnioskodawcy wyraźnie wskazano, że jedynie „w aktualnym (jego - SN) stanie psychicznym brak jest ostrych objawów psychotycznych, które ewentualnie mogłyby wpływać na popełnianie czynów o znacznej szkodliwości społecznej” i dlatego nie wymaga on umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym, choć w chwili popełniania czynów był niepoczytalny. Twierdzenie w związku z tym, że Sąd orzekający w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie niesłusznie oddalił wniosek pełnomocnika wnioskodawcy o powołanie kolejnego zespołu biegłych z naruszeniem art. 4 k.p.k. jest całkowicie bezzasadne. Postępowanie to nie było bowiem procesem, w którym można teraz podważać ustalenia, jakich dokonano w innym prawomocnie zakończonym postępowaniu albo próbować dokonywać ustaleń, które winny być wcześniej dokonane w innym procesie, i to z powoływaniem się jako na podstawę wysuwanych roszczeń na orzeczenie prawomocnie kończące owo inne postępowanie.

Przywoływanie w związku z tym przez skarżącego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2001 r., III KKN 33/00, LEX nr 52030, w którym jakoby Sąd ten miał uwzględnić kasację z zarzutem obrazy art. 176 d.k.p.k. przez zaniechanie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego psychiatry w celu ustalenia, czy uzasadniony był pobyt oskarżonego w szpitalu psychiatrycznym przez cały okres stosowania środka, jest całkowicie niezrozumiałe. Należy bowiem zauważyć, że jak wynika z treści tego orzeczenia, za zasadny uznano tu nie bynajmniej powyższy zarzut podniesiony wówczas w kasacji, lecz inny, sformułowany w jej uzasadnieniu. A mianowicie nierozważenia przez sąd argumentacji kwestionującej istnienie poważnego niebezpieczeństwa dla porządku prawnego w całym trzyletnim stosowaniu środka zabezpieczającego, choć – jak wskazano - z uwagi na rodzaj czynów objętych postanowieniem o umorzeniu, przy uwzględnieniu dominującego w orzecznictwie i doktrynie poglądu, że samo prawdopodobieństwo popełnienia wielu drobnych przestępstw nie pozwala jeszcze przyjąć istnienia takiego niebezpieczeństwa, nakazało rozważyć tę kwestię. Tym bardziej zaś, że jak podniesiono, żadna z wy-

danych w tej sprawie opinii nie formułowała wniosków odnośnie prawdopodobieństwa ich popełnienia w wypadku pozostawania wnioskodawcy na wolności, co nakazywało również ustosunkowanie się do podnoszonego argumentu o niepełności i lakoniczności tych opinii. Nie chodziło zatem bynajmniej o uwzględnienie zarzutu niepowołania biegłego lecz nieustosunkowanie się w sposób należyty lub w ogóle do zarzutów stawianych opiniom będących powodem do internacji trwających kilka lat.

Tego typu sytuacja nie miała miejsca w niniejszej sprawie, a odnośnie opinii biegłych wyraźnie wypowiedziały się Sądy podnosząc, że składane w tym postępowaniu opinie nie są ani niepełne, ani niejasne, ani wewnętrznie sprzeczne i brak jest podstaw do ich kwestionowania, wobec bezspornej, wynikającej z kolejnych opinii, zmiany stanu zdrowia psychicznego wnioskodawcy wraz z upływem czasu leczenia (k. 49, 66 oraz 133-134 akt o sygn. (...)). W konsekwencji nie doszło w tej sprawie również do naruszenia art. 552 § 1 i 3 k.p.k., gdyż Sąd prawidłowo zinterpretował te przepisy. W niniejszej sprawie miało bowiem miejsce dwukrotne umorzenie postępowania wobec wnioskodawcy z powodu niewątpliwej jego niepoczytalności i tym samym nie został spełniony warunek nabycia roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie, z racji umorzenia postępowania po uprzednim wznowieniu procesu, o jakim mowa w § 3 art. 552 k.p.k., a więc żeby owo umorzenie nastąpiło na podstawie okoliczności uprzednio nie uwzględnionych. To zaś, że przy pierwszym z tych umorzeń jednocześnie zastosowano wobec sprawcy środek zabezpieczający o charakterze izolacyjnym, a umarżając postępowanie po wznowieniu nie sięgnięto już po ten środek, nie oznacza nowej podstawy umorzenia, jako że już wcześniej, na 4 lata przed wznowieniem procesu, w oparciu o kolejną opinię biegłych wydaną w trakcie leczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, postępy tego leczenia spowodowały, że uznano, iż przestały istnieć podstawy do stosowania internacji psychiatrycznej. Brak ich było także - co wykazała kolejna opinia biegłych psychiatrów - po wznowieniu postępowania.

W żadnej mierze zatem nie można uznać, aby wnioskodawcy należało się w tej sprawie odszkodowanie i zadośćuczynienie za pobyt w zakładzie psychiatrycznym. Odszkodowania i zadośćuczynienia z racji stosowania środka zabezpieczającego, o jakim mowa w art. 94 § 1 k.k., po uprzednim uchyleniu w trybie wznowienia procesu, orzeczenia sądu o umorzeniu postępowania z uwagi na niepoczytalność sprawcy z zastosowaniem środka zabezpieczającego i ponownym umorzeniu postępowania z uwagi na tę niepoczytalność, ale bez stosowania wskazanego środka, a więc w sytuacji, gdy do umorzenia doszło wskutek tych samych okoliczności, można zasadnie dochodzić jedynie wtedy, gdy uprzednio w postępowaniu wznowionym w kwestii owego umorzenia zostało wykazane, że stosowany uprzednio środek zabezpieczający został orzeczony mimo braku wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia przez sprawcę ponownie czynu o znacznej szkodliwości społecznej, a nie jeżeli rezygnacja obecnie z umieszczenia sprawcy w zakładzie psychiatrycznym jest związana z jego aktualnym stanem zdrowia, będącym efektem leczenia psychiatrycznego i brakiem w związku z tym przewidywań zaistnienia wskazanego wyżej niebezpieczeństwa. W konsekwencji nie należy się też wnioskodawcy odszkodowanie i zadośćuczynienie za tymczasowe aresztowanie poprzedzające umieszczenie go w zakładzie psychiatrycznym, a trwające od uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego do przyjęcia go do takiego zakładu. Aresztowanie to bowiem miało pełne umocowanie w art. 264 § 3 k.p.k. i było stosowane właśnie dla zapewnienia realności wykonania środka zabezpieczającego, a niezasadności stosowania tego środka w sprawie tej nie wykazano.

W świetle powyższego kasacja ta okazała się być bezzasadna i dlatego też Sąd Najwyższy oddalił tę skargę. W związku z tym, stosownie do § 14 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie (...) z 2002 r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) zasądzono na rzecz ustanowionego wnioskodawcy pełnomocnika z

urzędu przewidziane przez te przepisy wynagrodzenie z racji wywiedzenia niniejszej kasacji. Jednocześnie na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił wnioskodawcę od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego w zakresie przewyższającym, obniżoną mu już przez Sąd odwoławczy wysokość opłaty od kasacji.”

1.2.7. Przyczynienie się poszkodowanego (pokrzywdzonego) do powstania szkody a zakres orzekania o środku karnym obowiązku naprawienia szkody.

przepisy: art. 46 k.k., art. 362 k.c.

hasła: Środki karne – obowiązek naprawienia szkody;

Postanowienie z dnia 11 maja 2012 r., IV KK 365/11

Teza:

Obowiązek naprawienia szkody ma charakter złożony, albowiem z uwagi na jego kompensacyjną rolę, powoduje daleko idące zbliżenie prawa karnego do prawa cywilnego. Oznacza to bowiem z jednej strony konieczność uwzględnienia norm prawa określających zasady kompensacji (np. art. 415 k.c.), a z drugiej strony, z uwagi na karnoprawny obowiązek naprawienia szkody należy pamiętać, że poza funkcją kompensacyjną, pełni on przede wszystkim funkcję penalną. Jest on bowiem jednym ze środków karnych, orzekanym jako konsekwencja popełnionego przestępstwa, do którego odnoszą się odpowiednio dyrektywy wymiaru kary (art. 56 w zw. z art. 53 k.k.).

Podstawą orzekania środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody są przepisy kodeksu karnego, a nie kodeksu cywilnego. Jednakże przepisy kodeksu cywilnego w tych kwestiach, których przepisy prawa karnego wprost nie uregulowały, należy stosować posiłkowo, co oznacza m.in., że wysokość odszkodowania nie może przekraczać wysokości szkody; nie można zasądzić odszkodowania w całości, gdy szkoda została w części już naprawiona, etc.

Przepisy prawa cywilnego mają zastosowanie przy orzekaniu obowiązku naprawienia szkody jako środka karnego, o ile przepisy prawa karnego nie zawierają odrębnego unormowania oraz gdy ich stosowanie nie pozostaje w sprzeczności z naturą karnoprawnego obowiązku naprawienia szkody. Ponieważ przepisy prawa karnego nie zawierają postanowień dotyczących ustalania zakresu obowiązku naprawienia szkody, to z pewnością należy posiłkowo odwołać się do przepisu art. 361 § 2 k.c., z którego wynika zasada pełnego odszkodowania. Tak więc ustalenie szkody (jej rozmiarów) według reguły określonej w art. 361 § 2 k.c. powinno stanowić punkt wyjścia nakładania przez sąd karny obowiązku naprawienia szkody zarówno w charakterze środka karnego, jak i warunku probacyjnego. W konsekwencji należy przyjąć, że regułą jest zobowiązanie do naprawienia szkody w całości, zaś odstępowanie od tej reguły muszą być podyktowane jedynie bardzo ważnymi względami.

Rozstrzygając o tym, czy zobowiązać sprawcę do naprawienia wyrządzonej szkody w całości czy też w części, przyjąć należy, że odstępowanie od zobowiązania do naprawienia szkody w całości może występować wtedy, gdy ujawniony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na ustalenie tej szkody w całej wysokości, gdy szkoda została uprzednio w części już naprawiona albo gdy naprawienie szkody w całości byłoby nierealne lub też gdy zachowanie się pokrzywdzonego przed popełnieniem przestępstwa czy w czasie popełnienia przestępstwa nie uzasadnia na-

prawienia mu szkody w całości, albo wreszcie gdy sam pokrzywdzony przyczynił się do powstania szkody.

Przepis art. 440 k.c. zawierający dyrektywę dotyczącą miarkowania odszkodowania nie nadaje się do przeniesienia na grunt prawa karnego, albowiem odwoływanie się przez sąd karny do zasad współżycia społecznego nie jest konieczne, a stan majątkowy sprawcy i pokrzywdzonego powinien być uwzględniony w związku z oceną *in concreto* zadań profilaktyczno-wychowawczych nakładanego obowiązku naprawienia szkody.

Art. 362 k.c., stanowiący podstawę ograniczenia odpowiedzialności odszkodowawczej w przypadku przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody, nie zawiera kategorycznego nakazu zobowiązującego sąd do orzeczenia odszkodowania w części w przypadku zaistnienia sytuacji w nim opisanej. Niemniej jednak sąd karny orzekając o obowiązku naprawienia szkody, w przypadku ustalenia przyczynienia się poszkodowanego (pokrzywdzonego przestępstwem) do powstania lub zwiększenia rozmiarów szkody, winien tę okoliczność wszechstronnie rozważyć i mając na uwadze ten fakt oraz okoliczności, jakie zawsze należy ważyć przy orzekaniu tego środka karnego, wraz z celami, jakim on służy, zdecydować *in concreto*, czy nałożyć na skazanego obowiązek naprawienia szkody w całości, czy też tylko w części.

Z uzasadnienia:

„Wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 6 kwietnia 2011 r., sygn. akt (...), oskarżona Jolanta Z. została uznana za winną tego, że w okresie od dnia 5 lutego 2004 r. do dnia 15 lipca 2009 r. w B., a następnie w N., jako pracownik księgowości Nadleśnictwa B., a od dnia 1 czerwca 2004 r. jako główna księgowa Nadleśnictwa B., przekształconego z dniem 1 marca 2007 r. w Nadleśnictwo N., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, poprzez dokonywanie przelewów z rachunku bankowego Nadleśnictwa (...) na swoje rachunki bankowe (...), a nadto poprzez wypłacanie pieniędzy z kasy Nadleśnictwa przywłaszczyła powierzone jej mienie znacznej wartości w łącznej kwocie 783 970,00 zł na szkodę Nadleśnictwa N. (...), przy czym z popełnienia przestępstwa uczyniła sobie stałe źródło dochodu, tj. popełnienia występku z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to - na podstawie art. 294 § 1 k.k. oraz art. 33 § 2 k.k. - wymierzono jej karę 5 (pięciu) lat pozbawienia wolności i grzywnę w wymiarze 200 stawek dziennych po 100 zł każda.

Jednocześnie na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzeczono wobec oskarżonej środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w całości w kwocie 773 970,00 zł na rzecz pokrzywdzonego Nadleśnictwa N., a nadto - w oparciu o przepis art. 41 § 1 k.k. - środek karny w postaci zakazu zajmowania stanowisk związanych z uprawnieniem do dysponowania środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunkach bankowych w podmiotach gospodarczych na okres 10 lat.

Sąd Okręgowy orzekł również zgodnie z przepisem art. 63 § 1 k.k. o zaliczeniu na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności stosownego rzeczywistego okresu pozbawienia wolności w sprawie oraz o kosztach sądowych, od których ponoszenia zwolnił oskarżoną w całości.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł obrońca oskarżonej, który powołując się na zarzuty rażącej niewspółmierności wymierzonej oskarżonej kary zasadniczej oraz obraży art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 362 k.c., wniósł o zmianę tegoż wyroku poprzez wymierzenie oskarżonej kary 2 lat pozbawienia wolności oraz ograniczenie wysokości obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem z uwagi na przyczynienie się poszkodo-

wanego do powstania szkody w wysokości 50 %, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w R. - po rozpoznaniu apelacji obrońcy - wyrokiem z dnia 30 czerwca 2011 r., sygn. akt (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że obniżył wymierzoną oskarżonej karę pozbawienia wolności do lat 3 (pkt I wyroku), a w pozostałej części wyrok ten utrzymał w mocy (pkt II wyroku).

We wniesionej kasacji obrońca skazanej Jolanty Z. podniósł zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 362 k.c. poprzez to, że Sąd Apelacyjny nie zastosował przepisu art. 362 k.c. „do ustalenia wysokości należnego pokrzywdzonemu odszkodowania i wyraził w uzasadnieniu swego orzeczenia pogląd, że poszkodowany nie przyczynił się do powstania szkody i jej rozmiaru” mimo, iż nadleśniczy i pracownik tego przedsiębiorstwa zostali skazani prawomocnym wyrokiem za zachowanie wskazujące na istnienie bezpośredniego związku przyczynowego między wysokością szkody, a działaniami skazanej, co prowadziło do konieczności zastosowania reguły zawartej w art. 362 k.c..

Powołując się na powyższe, obrońca skazanej wniósł o uchylenie punktu II wyroku Sądu Apelacyjnego w R. i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym.

(...)

Zagadnienie przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody i jej rozmiarów nie uszło uwadze tak Sądu pierwszej, jak i drugiej instancji.

Faktem jest, że F. D. (nadleśniczy) oraz M. B. (starsza księgowa) zostali skazani prawomocnymi wyrokami - odpowiednio - za przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. oraz z art. 239 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. Sąd Okręgowy uznał jednak za zasadne nałożenie na oskarżoną obowiązku naprawienia szkody w całości (przy uwzględnieniu dotychczas wpłaconej już kwoty 10 000,00 zł), a nie w części - jak postulował obrońca - albowiem „fakt, że nienależyte sprawowanie nadzoru nad transakcjami dokonywanymi na rachunku Nadleśnictwa, czy też niezbyt dokładne kontrole finansowe pozwoliły na działanie oskarżonej Jolanty Z., nie uzasadnia przyjęcia, że pokrzywdzony przyczynił się do powstania szkody wyrządzonej przestępstwem (...). W ocenie Sądu działalność Nadleśniczego polegająca na niesprawowaniu należytego nadzoru, ułatwiła wprowadzić oskarżonej dokonanie przelewów z konta Nadleśnictwa, jednakże nie stanowiła przyczynienia się do powstania szkody (...). Wysokość rzeczywistej szkody wyrządzonej Nadleśnictwu N. przestępczym działaniem oskarżonej została w niniejszej sprawie bezspornie ustalona i winna zostać w całości przez nią naprawiona”. Również Sąd Apelacyjny, odnosząc się do powyższego zagadnienia, wskazał, iż „w realiach sprawy oczywistym jest, że Nadleśnictwo N. poniosło szkodę w wysokości 783 970 zł i taka kwota na skutek nienależnych przelewów przeniknęła do majątku oskarżonej. Jest to szkoda rzeczywista i wyniknęła ona bezpośrednio z przestępstwa, tj. taka kwota została zagarnięta przez oskarżoną. Wysokość szkody jaką spowodowała oskarżona jest w tej sprawie jasna i wręcz oczywista. Szkodę wyrządziła wyłącznie oskarżona, albowiem tylko ona dopuściła się zagarnięcia kwoty 783 970 zł i logicznym jest, że powinna ona szkodę wyrównać. Orzeczenie na podstawie art. 46 § 1 k.k. środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody w całości jest prawidłowe. Z samej istoty środka karnego określonego w art. 46 § 1 k.k. wynika jego prawnokarny, represyjny charakter, ale równocześnie pełni on funkcje kompensacyjne. Miarkowanie obowiązku naprawienia szkody nie powinno mieć miejsca w przypadku ustalenia tak kwoty zagarniętego mienia jak i osoby, która to mienie zagarnęła. Sprawiedliwym bowiem jest, że osoba która zagarnęła mienie powinna zwrócić korzyść uzyskaną w wyniku przestępstwa. Bezspornym zaś jest, że to oskarżona działając samodzielnie dokonała zagarnięcia kwoty 783 970 zł. Podnie-

siona w apelacji okoliczność, że pracownik księgowości Maria B. dopuściła się zacierania śladów przestępstwa dokonując pewnych operacji księgowych oznacza, że osoba ta winna ponieść odpowiedzialność w ramach popełnionego czynu oraz swojego zawinienia i odpowiedzialność taką Maria B. poniosła. Stosownie do art. 361 § 1 k.c. pomiędzy działaniem sprawcy a szkodą musi zachodzić adekwatny związek przyczynowo-skutkowy. Taki związek zachodzi pomiędzy działaniami oskarżonej, a szkodą. Brak jest zaś takiego związku (bezpośredniego) pomiędzy działaniami innych osób, w tym skazanych prawomocnie F. D. oraz M. B. - a szkodą. Z tych względów Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu apelacji, że pokrzywdzona jednostka przyczyniła się do powstania szkody, zaś sąd Okręgowy nie miarkując wysokości szkody dopuścił się obrazy art. 46 § 1 k.k." (s. 7-8 uzasadnienia).

Z powyższego wynika zatem w sposób jednoznaczny, że Sąd Okręgowy oraz Sąd Apelacyjny jednoznacznie wykluczyły, aby pokrzywdzona jednostka przyczyniła się do powstania lub zwiększenia szkody. Zgodnie natomiast z art. 362 k.c. obowiązek naprawienia szkody ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza stopnia winy obu stron, jedynie wówczas, gdy „pokrzywdzony przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody”. Innymi słowy, badanie zasadności ewentualnego odstępowania od zasady pełnego odszkodowania może mieć miejsce dopiero wówczas, gdy zostanie wpierw ustalony fakt przyczynienia się poszkodowanego, co w niniejszej sprawie - jak już to wskazano wyżej - nie miało miejsca.

Z tych też względów nie sposób podzielić zarzutu podniesionego w kasacji, że w przedmiotowej sprawie doszło do „obrazy prawa materialnego, to jest art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 362 k.c.”. Rozważania na ten temat można byłoby - przynajmniej teoretycznie - snuć w sytuacji, gdyby Sądy orzekające ustaliły, że pokrzywdzony przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody. Skoro zaś tak się nie stało, to o obrazie przepisów prawa materialnego mowy być nie może. Skarżący w istocie więc kwestionuje dokonane w tej materii ustalenia faktycznie, z którymi się nie zgadza i forsuje pogląd o przyczynieniu się pokrzywdzonego do powstania lub zwiększenia szkody, ale tego rodzaju zarzutu - co już wskazano wyżej - w kasacji podnosić nie można. Autor kasacji w żadnej mierze nie wykazał również i nie podniósł takiego zarzutu, że na skutek obrazy przepisów postępowania Sąd odwoławczy dokonał błędnych ustaleń. Jeżeli natomiast zgodnie z przepisem art. 536 k.p.k., Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym - tylko w wypadkach określonych w art. 435, 439 i 455 k.p.k., których nie stwierdzono, to zrozumiałym jest, że wniesioną kasację należało oddalić, jako oczywiście bezzasadną.

Niezależnie od powyższego, z uwagi na podniesiony w kasacji pogląd, Sąd Najwyższy uznał za zasadne wskazać również na kwestie następujące.

Kodeks karny z 1997 r. wprowadził do polskiego prawa karnego środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody, co niewątpliwie oznacza, że ustawodawca również poprzez przepisy prawa karnego materialnego dąży do zapewnienia szerokiej ochrony interesu ofiary przestępstwa. Racjonalnie pojęta kara powinna bowiem również - oprócz pozostałych jej celów - z jednej strony pozbawiać sprawców przestępstwa korzyści, jakie odnieśli z jego popełnienia i uświadamiać swoistego rodzaju jego „nieopłacalność”, a z drugiej strony także umożliwiać sprawcy naprawienie szkody. Obowiązek naprawienia szkody, traktowany wcześniej jako domena prawa cywilnego, stał się również istotnym elementem prawa karnego, które - oprócz kompensacji z funduszy publicznych - przyjmuje, że pokrzywdzony przestępstwem w pierwszej kolejności powinien uzyskać odszkodowanie od sprawcy tego przestępstwa (zob. A. Marek, T. Oczkowski, Obowiązek naprawienia szkody jako środek karny, w: A. Marek (red. naczelny), System Prawa Karnego, T. 6, Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie, Wyd. C. H. Beck, Warszawa 2010, s. 687-688). W obecnym stanie prawnym obowiązek naprawienia szkody jest zali-

czany do katalogu środków karnych (art. 39 pkt 5 k.k.), który może być orzekany obok kary, ale może również mieć charakter samoistny, gdy sąd odstępuje od wymierzenia kary w sytuacjach przewidzianych przez ustawę (art. 59; art. 60 § 7 oraz art. 61 k.k.). Obowiązek ten może być również nałożony w ramach środków probacyjnych (art. 67 § 3 k.k. - obligatoryjnie; art. 72 § 2 k.k. - fakultatywnie) oraz w przypadku orzeczenia kary ograniczenia wolności (art. 36 § 2 k.k.). Przepis art. 46 § 1 k.k. - w aktualnym jego brzmieniu - wprowadza możliwość orzekania tego środka karnego nie tylko na wniosek pokrzywdzonego, ale również - co istotne - z urzędu. Wskazywano bowiem, że wnioskowy charakter obowiązku naprawienia szkody jest sprzeczny z istotą środka karnego, który powinien być orzekany z urzędu (zob. Z. Gostyński, *Obowiązek naprawienia szkody w nowym ustawodawstwie karnym*, Zakamycze 1999, s. 87). Niewątpliwie obowiązek naprawienia szkody ma charakter złożony, albowiem z uwagi na jego kompensacyjną rolę, powoduje daleko idące zbliżenie prawa karnego do prawa cywilnego. Oznacza to bowiem z jednej strony konieczność uwzględnienia norm prawa określających zasady kompensacji (np. art. 415 k.c.), a z drugiej strony, z uwagi na karnoprawny obowiązek naprawienia szkody należy pamiętać, że poza funkcją kompensacyjną, pełni on przede wszystkim funkcję penalną. Jest on bowiem jednym ze środków karnych, orzekanym jako konsekwencja popełnionego przestępstwa, do którego odnoszą się odpowiednio dyrektywy wymiaru kary (art. 56 w zw. z art. 53 k.k.). Należy również wskazać, że w przeciwieństwie do rozpatrywania roszczeń zgłoszonych w pozwie przez pokrzywdzonego, w przypadku obowiązku naprawienia szkody jako środka karnego, nie stosuje się m.in. przepisów o przedawnieniu. Potwierdza to niewątpliwie penalny charakter tego środka, skoro jest on oderwany od jednej z podstawowych zasad prawa cywilnego, jakim jest przedawnienie roszczeń majątkowych podmiotów uprawnionych. Pośrednio penalny charakter obowiązku naprawienia szkody potwierdza także art. 65 § 1 pkt 6 k.p.k., w myśl którego w przypadku złożenia wniosku o orzeczenie tego środka karnego, sąd karny odmawia przyjęcia powództwa cywilnego. To rozwiązanie wskazuje, że w postępowaniu karnym z obu środków prawnych prowadzących do kompensacji szkód wyrządzonych przestępstwem, prymat ma środek karny orzekany na podstawie przepisów prawa karnego materialnego (zob. A. Marek, T. Oczkowski, op. cit., s. 692-695). Jakkolwiek wprowadzenie zasady, że orzeczenie obowiązku naprawienia szkody jest uważane za orzeczenie co do roszczeń majątkowych (art. 107 § 2 k.p.k.), co niewątpliwie wzmacniałoby funkcję kompensacyjną tego środka, to jednak pamiętać należy, że kompensacja jest również jednym z celów kary i dlatego nie należy przeciwstawiać sobie funkcji penalnych i kompensacyjnych karnoprawnego obowiązku naprawienia szkody (zob. Z. Gostyński, op. cit., s. 45-55).

W obowiązującym kodeksie karnym wszystkie przepisy przewidujące obowiązek naprawienia szkody, orzekany bądź to w charakterze środka karnego (art. 46 k.k.), bądź też jako warunku probacyjnego (art. 67 § 3 k.k.; art. 72 § 2 k.k.), mówią o naprawieniu szkody „w całości albo w części”. Dopuszczalność nałożenia karnoprawnego obowiązku naprawienia szkody w części jest jedną z istotnych cech odróżniających ten obowiązek od cywilnoprawnego obowiązku odszkodowawczego, co do którego obowiązuje zasada pełnego odszkodowania. Odmienne od zasad obowiązujących w prawie cywilnym unormowanie kwestii zakresu prawnokarnego obowiązku naprawienia szkody wynika z tego, że pełni on odmienne funkcje w porównaniu z funkcjami odszkodowania przysługującego na podstawie prawa cywilnego. Przy nakładaniu obowiązku naprawienia szkody, sąd winien się kierować przede wszystkim dyrektywami celowej polityki karnej. To oczywiście, samo w sobie, nie pozbawia znaczenia przepisów prawa cywilnego, które należy posłankowo stosować m.in. przy ustalaniu zakresu obowiązku naprawienia szkody, ale przy jego nakładaniu sąd karny musi przede wszystkim uwzględniać te okoliczności, które wiążą się z kryminalno-politycznymi funkcjami tego środka (Z. Gostyński, op. cit., s. 179-180).

Jeżeli natomiast chodzi o to, które z zasad prawa cywilnego, odnoszących się do odszkodowania, mogą być przydatne w określaniu zakresu obowiązku naprawienia szkody,

orzecanego na podstawie przepisów prawa karnego, to w pierwszej kolejności należy stwierdzić, że niewątpliwie przepisy kodeksu cywilnego mają w tym zakresie zastosowanie, o ile przepisy prawa karnego nie zawierają odrębnego unormowania oraz gdy ich stosowanie nie pozostaje w sprzeczności z naturą karanoprawnego obowiązku naprawienia szkody. Ponieważ przepisy prawa karnego nie zawierają postanowień dotyczących ustalania zakresu obowiązku naprawienia szkody, to z pewnością należy posiłkowo odwołać się do przepisu art. 361 § 2 k.c., z którego wynika zasada pełnego odszkodowania. Tak więc ustalenie szkody (jej rozmiarów) według reguły określonej w art. 361 § 2 k.c. powinno stanowić punkt wyjścia nakładania przez sąd karny obowiązku naprawienia szkody zarówno w charakterze środka karnego, jak i warunku probacyjnego. W konsekwencji należy przyjąć, że regułą jest zobowiązanie do naprawienia szkody w całości, zaś odstępstwa od tej reguły muszą być podyktowane jedynie bardzo ważnymi względami (Z. Gostyński, op. cit., s. 180-181). Z tego też względu, w omawianym zakresie, na aprobatę zasługuje pogląd, że jeżeli pokrzywdzony nie wytoczył powództwa cywilnego, to we wszystkich wypadkach, gdy przestępstwo spowodowało szkodę materialną, a nałożenie obowiązku jej naprawienia w całości lub części jest nawet fakultatywne, sąd powinien z urzędu, rozważając to zagadnienie, mieć na względzie podstawową zasadę odpowiedzialności majątkowej za czyny niedozwolone: „kto z winy swojej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia” (art. 415 k.c.). Zarówno ze względu na tę zasadę, jak i ze względu na znaczenie wychowawcze tego środka, należy traktować nałożenie na sprawcę obowiązku naprawienia szkody jako regułę. Rozstrzygając zaś o tym, czy zobowiązać sprawcę do naprawienia wyrządzonej, a dotychczas nie naprawionej szkody w całości czy też w części, przyjąć należy, że odstępowanie od zobowiązania do naprawienia szkody w całości może występować wtedy, gdy ujawniony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na ustalenie tej szkody w całej wysokości, gdy szkoda została uprzednio w części już naprawiona albo gdy naprawienie szkody w całości byłoby nierealne lub też gdy zachowanie się pokrzywdzonego przed popełnieniem przestępstwa czy w czasie popełnienia przestępstwa nie uzasadnia naprawienia mu szkody w całości, albo wreszcie gdy sam pokrzywdzony przyczynił się do powstania szkody (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1976 r., VI KZP 11/75, OSNKW 1977/1/1). To ostatnie zastrzeżenie nie odwołuje się wprost do treści art. 362 k.c., którego unormowanie jest w sposób najściślejszy powiązane z obowiązującą w prawie cywilnym zasadą pełnego odszkodowania i trudno się temu dziwić, albowiem nie wydaje się zasadne, aby sąd karny miał być w swoim orzekaniu w zakresie obowiązku naprawienia szkody, krępowany postanowieniami tegoż przepisu. Odrzucenie związania sądu karnego normą art. 362 k.c. daje podstawę do ograniczenia odszkodowania także w innych wypadkach (poza przypadkiem przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody lub jej rozmiarów), w których byłoby to uzasadnione z przyczyn leżących po stronie pokrzywdzonego, a ponadto zwalnia sąd karny od oceny stopnia winy (rozumianej jako podstawa odpowiedzialności cywilnej) obu stron, tj. sprawcy i pokrzywdzonego (Z. Gostyński, op. cit., s. 183-184).

Jeżeli natomiast chodzi o przepis art. 440 k.c. oraz zagadnienie badania sytuacji materialnej sprawcy i pokrzywdzonego, to dyrektywa dotycząca miarkowania odszkodowania zawarta w tym przepisie nie nadaje się do przeniesienia na grunt prawa karnego, albowiem odwoływanie się przez sąd karny do zasad współżycia społecznego nie jest konieczne, a stan majątkowy sprawcy i pokrzywdzonego powinien być uwzględniony w związku z oceną in concreto zadań profilaktyczno-wychowawczych nakładanego obowiązku naprawienia szkody. Skoro bowiem zadaniem nałożenia obowiązku jest również osiągnięcie określonych celów wychowawczych, to bez wątpienia mogą one zostać osiągnięte jedynie wówczas, gdy wykonanie tego obowiązku jest realne (zob. Z. Gostyński, op. cit., s. 185-187). Nie można również pominąć tego, że przecież nałożenie karno-

prawnego obowiązku naprawienia szkody, różni się w sposób istotny od zasądzenia powództwa cywilnego.

Równocześnie nie sposób jednak zaprzeczyć - i trzeba mieć to na uwadze - że środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody ma jednak pewne związki z prawem cywilnym, natomiast sam przepis art. 46 k.k. nie zawiera wskazania w jakim zakresie konieczne jest odniesienie się do zasad prawa cywilnego związanych z odpowiedzialnością odszkodowawczą (pojęcie szkody i sposobu jej naprawienia - art. 363 k.c.; miarkowanie odszkodowania - art. 362 k.c. i art. 440 k.c. oraz solidarna odpowiedzialność osób współdziałających za szkody wyrządzone przestępstwem - art. 441 § 1 k.c.). Stąd też w doktrynie pojawiła się rozbieżność poglądów w zakresie możliwości miarkowania wartości odszkodowania w ramach tego środka karnego i określenia podstaw prawnych tego rodzaju działania. Według jednego z poglądów, zasady prawa cywilnego w tym zakresie (tj. art. 440 k.c. odwołujący się do tzw. zasad współżycia społecznego, czyli korzystnej sytuacji majątkowej pokrzywdzonego i niekorzystnej sytuacji majątkowej sprawcy oraz art. 362 k.c. odwołujący się do przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody) mogą być wprost lub z pewnymi modyfikacjami stosowane przy orzekaniu tego środka karnego. Nie bez racji wskazuje się jednak również, że przepisy kodeksu cywilnego, pozwalające na redukcję wartości odszkodowania, nie mają jednak zastosowania w postępowaniu karnym przy orzekaniu środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody. Jest to bowiem środek karny, gdzie funkcje wychowawcze i zapobiegawcze wobec sprawcy mają znaczenie podstawowe, a sąd karny przy jego orzekaniu, winien brać pod uwagę tylko dyrektywy i inne okoliczności dotyczące czynu i sprawcy ujęte w art. 53 § 1 i 2 k.k. Jest to bowiem typowe tylko dla odpowiedzialności karnej, a odwoływanie się do regulacji prawa cywilnego winno mieć miejsce tylko wtedy, gdy kodeks karny nie zawiera żadnych regulacji w danej problematyce. Ewentualne ograniczenie wartości odszkodowania w ramach tego środka karnego, może być więc tylko konsekwencją oceny sądu, dokonanej na podstawie art. 53 § 1 i 2 w z. z art. 56 k.k. (zob. A. Marek, T. Oczkowski, op. cit., s. 717-718). O ile jednak według jednego z poglądów nie można również miarkować odszkodowania z uwagi na trudną sytuację materialną sprawcy (zob. tamże, s. 718), to jednak jeśli już chodzi o stosowanie art. 441 § 1 k.c., Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13.12.2000 r. (I KZP 40/00, OSNKW 2001/1-2/2) przyjął, że w przypadku stosowania środka karnego z art. 39 pkt 5 k.k., przepis art. 441 § 1 k.c. ma wprost zastosowanie, co obliguje sąd do nałożenia obowiązku naprawienia szkody solidarnie na osoby współdziałające w popełnieniu przestępstwa. Powyższe nie wyłącza oczywiście indywidualnej odpowiedzialności każdego ze współdziałających za wyrządzone szkody. Przepis art. 441 § 2 k.c. stanowi bowiem, że solidarna odpowiedzialność współdziałających nie oznacza ich odpowiedzialności w częściach równych, gdyż każdy z nich odpowiada tylko w takim zakresie, w jakim przyczynił się do powstania szkody. Innymi słowy, konieczność ustalenia znaczenia udziału każdego ze współdziałających w wyrządzonej pokrzywdzonemu szkodzie, zostaje „przesunięta” na etap ewentualnych spraw regresowych między nimi, ale nie ma ona już znaczenia dla samego pokrzywdzonego, dla którego jest to sytuacja korzystna, albowiem może on dochodzić obowiązku naprawienia szkody w całości od każdego ze współdziałających z osobna, wszystkich jednocześnie czy też tylko części z nich (zob. A. Marek, T. Oczkowski, op. cit., s. 719). W tym też nurcie plasują się orzeczenia, które wskazują, że obowiązek naprawienia szkody tkwi wprawdzie korzeniami w prawie cywilnym, jednakże stosowany jako środek karny, jest w swojej istocie sankcją penalną. Prawnokarna istota tego obowiązku decyduje o tym, że jego stosowanie ma pozostawać przede wszystkim w zgodzie z zasadami prawa karnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2008 r., III KK 345/07, OSNKW 2008/6/49). Powyższe jednak nie oznacza, że przy orzekaniu środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody przewidzianego w art. 46 § 1 k.k. w ogóle nie należy kierować się zasadami prawa cywilnego, dotyczącymi ustalenia wielkości szkody majątkowej lub do-

znanej krzywdy (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 26 października 2000 r., II AKa 133/00, KZS 2002/2/47). Nie sposób przecieżyć pominąć i tego, że przepis art. 46 § 1 k.k. wskazuje, których przepisów prawa cywilnego sąd karny nie stosuje, orzekając środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody (tj. przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczeń oraz możliwości zasądzenia renty). Wydaje się więc zasadnym, że - a contrario - pozostałe przepisy prawa cywilnego sąd powinien zastosować (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 marca 2010 r., II AKa 41/10, KZS 2011/5/63). Poza sporem jest przy tym, że szkodą, do naprawienia której sąd zobowiązuje sprawcę, jest równowartość rzeczywistej szkody wynikłej bezpośrednio z przestępstwa i nie jest dopuszczalne uwzględnianie przy ustalaniu jej wysokości tych składników i elementów szkody, które wynikły z następstw czynu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2002 r., II KKN 385/01, LEX nr 53028).

Wobec powyższego, na użytek powyższych rozważań, należy wskazać również i na pewne przepisy prawa cywilnego. Zgodnie z przepisem art. 361 § 1 k.c. „zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła”. W tym zakresie wystarczy choćby odwołać się do jednego z orzeczeń Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 20 października 2011 r., III CSK 351/10, LEX nr 1103011), w którym Sąd ten stwierdził: „ustawodawca, wprowadzając w tym przepisie ograniczenie odpowiedzialności zobowiązanego do naprawienia szkody tylko do normalnych (typowych, występujących zazwyczaj) następstw działań lub zaniechań, z których szkoda wynikła, nie zdefiniował pojęcia związku przyczynowego w rozumieniu prawnym. W orzecznictwie i piśmiennictwie zgodnie przyjmuje się, że pojęcia tego nie należy rozumieć odmiennie od istniejącego w rzeczywistości. Z tego względu istnienie związku przyczynowego jako zjawiska obiektywnego determinowane jest okolicznościami konkretnej sprawy. Przyjmuje się, że określone następstwo ma charakter normalny wtedy, gdy w danym układzie stosunków, w zwyczajnym biegu spraw, konkretny skutek można uznać za zwykłe następstwo danego zdarzenia; typowym jest skutek występujący w zwykłym porządku rzeczy, taki, który na podstawie zasad doświadczenia życiowego można uznać za charakterystyczny dla danej przyczyny, jako jej normalny rezultat (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 maja 2000 r., III CKN 810/98, niepubl. i z dnia 19 marca 2008 r., V CSK 491/07, niepubl.). Normalnymi następstwami zdarzenia, z którego wynikła szkoda, są następstwa, jakie tego rodzaju zdarzenie jest w ogóle w stanie wywołać i w zwyczajnym biegu rzeczy, a nie tylko na skutek szczególnego zbiegu okoliczności, z reguły je wywołuje (...). Sformułowanie „normalne następstwo” nie musi oznaczać skutku koniecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2006 r., III CSK 135/05, niepubl.). Stwierdzenie wystąpienia związku przyczynowego wymaga w pierwszej kolejności zbadania - przy pomocy testu *conditio sine qua non* - czy pomiędzy określonymi elementami sytuacji faktycznej w ogóle zachodzi jakakolwiek obiektywna zależność, tj. czy oceniany skutek stanowi obiektywne następstwo zdarzenia, które wskazano jako jego przyczynę. Negatywny wynik takiego testu eliminuje potrzebę poszukiwania występowania związku przyczynowego „adekwatnego” w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Konieczność badania „normalności” związku przyczynowego, statuującej odpowiedzialność z art. 361 § 1 k.c., wchodzi bowiem w rachubę jedynie wtedy, gdy między określonymi zjawiskami w ogóle istnieje obiektywny związek przyczynowy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2002 r., IV CKN 826/00, niepubl.). Te same zasady mają zastosowanie przy badaniu tzw. pośredniego związku przyczynowego, gdyż w sytuacji, gdy pewne zdarzenie stworzyło warunki powstania innych zdarzeń, z których dopiero ostatnie stało się bezpośrednią przyczyną szkody, odpowiedzialność cywilną może determinować tylko taki związek wielocłonowy, w którym pomiędzy poszczególnymi ogniwami zachodzi wskazana wyżej zależność przyczynowa i każde ogniwo tego związku z osobna podlega ocenie z punktu widzenia kauzalności (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 10 grudnia 1952 r., C 584/52, PiP 1953 nr 8-9, s. 366 oraz z dnia 21

czerwca 1960 r., 1 CR 592/59, OSN 1962, nr III, poz. 84)”. Ogólnie zatem rzecz ujmując, można powiedzieć, że następstwo ma charakter normalny wtedy, gdy w danym układzie stosunków, w zwyczajnym biegu spraw określony skutek można uznać za zwykłe następstwo danego zdarzenia: typowym jest skutek występujący w zwykłym porządku rzeczy, jako jej normalny rezultat (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r. III CSK 229/09, LEX nr 602264, M. Pr. Bank. 2012/2/12-16). Z kolei zachowanie poszkodowanego musi stanowić adekwatną współprzyczynę powstania szkody lub jej zwiększenia - bez ustalenia takiego przyczynienia nie może być mowy o zmniejszeniu obowiązku naprawienia szkody (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 lutego 1968 r., II CR 28/68, LEX nr 6291; z dnia 20 czerwca 1972 r., II PR 164/72, LEX nr 7098; uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 20 września 1975 r., III CZP 8/75, OSNCP 1976, nr 7-8, poz. 151; z dnia 3 lipca 2008 r., IV CSK 127/08, M. Praw. 2009, nr 19, s. 1065; z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, Biul. SN 2009, nr 1, s. 12, M. Praw. 2009, nr 19, s. 1060; z dnia 8 lipca 2009 r., I PK 37/09, LEX nr 523542).

Z kolei w myśl przepisu art. 362 k.c., jeżeli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, obowiązek jej naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron. Przyczynienie się zaś do szkody występuje, gdy w wyniku badania stanu faktycznego sprawy dojść trzeba do wniosku, że bez udziału poszkodowanego szkoda hipotetycznie nie powstałaby lub nie przybrałaby rozmiarów, które ostatecznie w rzeczywistości osiągnęła (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r. III CSK 229/09, LEX nr 602264, M. Pr. Bank. 2012/2/12-16). Poszkodowany przyczynia się do powstania szkody gdy jego zachowanie współistnieje od początku z przyczyną, za którą odpowiada dłużnik (szkoda w ogóle by nie powstała, gdyby nie zachowanie poszkodowanego); do zwiększenia szkody przyczynia się natomiast poszkodowany wówczas, gdy ponosząc już uszczerbek, za który odpowiada dłużnik, podejmuje działania lub zaniechania, wpływające na wielkość szkody w ten sposób, że ich brak byłby równoznaczny z mniejszym rozmiarem uszczerbku niż ten, jakiego doznał. W tym ostatnim przypadku chodzi o sytuacje, gdy: rozmiar szkody byłby mniejszy, gdyby nie zachowanie poszkodowanego; po powstaniu szkody zwiększa się jej rozmiar wskutek zachowania poszkodowanego; rozmiar szkody może być zmniejszony, a nawet usunięty, lecz poszkodowany uniemożliwia to swoim zachowaniem, np. odmawiając poddania się zabiegowi lekarskiemu, zaniedbuje zalecone leczenie, etc. (zob. A. Olejniczak, w: A. Kidyba (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, T. III, Zobowiązania. Część ogólna, LEX- Warszawa 2010, s. 93-95, A. Rzetecka-Gil, Kodeks cywilny. Komentarz. zobowiązania - część ogólna, LEX/el., 2011, komentarz do art. 362, tezy 25-26).

Tak więc przyczynienie się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody ma miejsce wówczas, gdy szkoda jest skutkiem nie tylko zdarzenia, z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy innego podmiotu, ale także zachowania się samego poszkodowanego. Zachowanie się poszkodowanego jest więc w konstrukcji przyczynienia traktowane jako przyczyna konkurencyjna do przyczyny przypisanej osobie odpowiedzialnej. Art. 362 k.c. ma zastosowanie zarówno do odpowiedzialności kontraktowej, jak i deliktowej (a więc może być to odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania - ex contractu, odpowiedzialność z tytułu czynów niedozwolonych - ex delictu oraz odpowiedzialność ex lege), a więc przyczynienie się poszkodowanego do powstania lub powiększenia szkody jest okolicznością wpływającą na wysokość odszkodowania bez względu na zasadę, na której opiera się odpowiedzialność sprawcy (zob. P. Sobolewski, w: K. Osajda (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, wyd. IV, Legalis -2012, komentarz do art. 362; A. Rzetecka-Gil, op. cit., teza 16; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 1999 r., I CKN 1012/97, OSP 2001/1/2). Jest bowiem niewątpliwie rzeczą ze wszech miar sprawiedliwą, aby dłużnik nie ponosił ciężaru kompensowania szkody w zakresie, w jakim spowodowanie uszczerbku przypisać można wierzycielowi (zob. A. Olejniczak, op. cit., s. 93).

W piśmiennictwie i orzecznictwie prezentowane są cztery warianty wykładni art. 362 k.c. (koncepcja kauzalna; koncepcja obiektywnej nieprawidłowości zachowania poszkodowanego; koncepcja zawinionego przyczynienia poszkodowanego oraz koncepcja zgodnie z którą zasada odpowiedzialności sprawcy rozstrzyga, jakie zachowanie poszkodowanego można uznać za przyczynienie się do powstania lub powiększenia szkody (w przypadku odpowiedzialności sprawcy na zasadzie winy, tylko zachowanie poszkodowanego noszące znamiona winy uzasadnia zmniejszenie odszkodowania - podobnie sprawa przedstawia się w przypadku odpowiedzialności sprawcy na zasadzie ryzyka lub słuszności albo na zasadzie bezprawności). Zwolennicy wszystkich wskazanych koncepcji zgadzają się jednak, że warunkiem koniecznym uznania zachowania poszkodowanego za podstawę obniżenia odszkodowania jest istnienie normalnego, adekwatnego związku przyczynowego między tym zachowaniem a powstaniem lub powiększeniem szkody. Nie jest wystarczające stwierdzenie, że pomiędzy zachowaniem poszkodowanego a szkodą istnieje relacja w postaci conditio sine qua non (zob. P. Sobolewski, op. cit., teza II.2). Innymi słowy, szkoda nie jest normalnym następstwem zachowań poszkodowanego, które stanowią jedynie i wyłącznie warunek zaistnienia (powstania) szkody. Aby więc zachowanie poszkodowanego mogło być podniesione do rangi zdarzenia uzasadniającego zmniejszenie należnego odszkodowania, musi stanowić samodzielny (zewnątrzny) względem przyczyny głównej czynnik przyczynowy, a nie tylko jej rezultat (zob. Z. Banaszczyk, w: K. Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny, T. I, Komentarz do art. 1-449, wyd. IV, Wyd. C. H. Beck - Warszawa 2005, s. 909; A. Olejniczak, op. cit., teza 2).

Słusznie zatem w orzecznictwie i doktrynie akcentuje się, że nie można uznać, aby przekroczenie jezdni w sposób i w miejscu dozwolonym mogło być uznane za przyczynienie się do powstania szkody i zachowanie uzasadniające obniżenie należnego odszkodowania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2000 r., I CKN 1326/99, LEX nr 532100), albo też, aby przebywanie poszkodowanego w miejscu, gdzie nastąpił czyn niedozwolony, stanowić mogło przyczynienie się do powstania szkody. Również sama świadomość możliwości wystąpienia czynnika szkodzącego nie jest wystarczająca dla uznania, że zachowanie poszkodowanego stanowiło przyczynienie się do powstania szkody (zob. P. Sobolewski, op. cit., tezy 4 i 7). Podobnie, nie uzasadnia przyjęcia, że poszkodowany przyczynił się do powstania szkody, sama hipotetyczna niemożliwość wykluczenia, że gdyby poszkodowany był trzeźwy, to jego reakcja byłaby odpowiednio szybsza i mogłoby nie dojść do wypadku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1974 r., II CR 647/74, OSP 1976/1/6 - "okoliczność, że pieszy był w stanie nietrzeźwym w chwili najechania go przez samochód, nie stanowi samo przez się podstawy do przyjęcia, że pieszy ten przyczynił się do zaistnienia wypadku i szkody, a tym samym do zmniejszenia należnego mu odszkodowania. Zastosowanie art. 362 k.c. może wchodzić w grę tylko w razie ustalenia, iż nietrzeźwość miała wpływ na powstanie lub rozmiar szkody. Dla przyjęcia przyczynienia się pieszego do szkody nie wystarcza sama hipotetyczna niemożność wykluczenia, że gdyby pieszy był trzeźwy, to jego reakcja byłaby odpowiednio szybsza i mogłoby nie dojść do wypadku" (zob. Z. Banaszczyk, op. cit., s. 909).

W piśmiennictwie dyskusyjne jest, czy zmniejszenie odszkodowania w przypadku stwierdzenia przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody jest obligatoryjne, czy też fakultatywne (zob. P. Sobolewski, op. cit., teza 8.), a więc, czy ustalenie przyczynienia się poszkodowanego zobowiązuje sąd do stosownego obniżenia odszkodowania, czy też czyni tę operację jedynie możliwą. Gramatyczna bowiem wykładnia przepisu art. 362 k.c. prowadzić mogłaby do wniosku, iż zawiera on bezwarunkowy nakaz zmniejszenia odszkodowania w każdym przypadku ustalenia przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody. W tym zakresie, zarówno w piśmiennictwie jak i orzecznictwie dominuje stanowisko, że w art. 362 k.c. ustawodawca wystawił normę kompetencyjną, która umożliwia zmniejszenie odszkodowania, nie ustanawiając nakazu

skorzystania z tej kompetencji w każdym przypadku przyczynienia się poszkodowanego do wyrządzenia szkody (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2006 r., I UK 50/06, M.P.Pr. 2007/2/100; A. Olejniczak, op. cit., s.96 - i powołana tam literatura). Należy zatem przyjąć, że samo przyczynienie się poszkodowanego jest - jako kategoria kauzalna - jedynie warunkiem miarkowania odszkodowania i nie prowadzi do niego niejako automatycznie, a jego konsekwencją jest jedynie powinność badania przez sąd okoliczności decydujących o tym, czy zmniejszenie odszkodowania winno w ogóle nastąpić (zob. Z. Banaszczyk, op. cit., s. 911). Tak więc rozważenie wszystkich okoliczności sprawy jest powinnością sądu, a decyzja o obniżeniu odszkodowania jest jego uprawnieniem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, Biul. SN 2009, nr 1, s. 12; A. Rzetecka-Gil, op. cit., tezy 46-50). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 sierpnia 2006 r. (IV CSK 118/06, LEX nr 369169) stwierdził, że „przyczynienie się poszkodowanego jest jedynie warunkiem miarkowania odszkodowania, a jego konsekwencją jest jedynie powinność badania przez sąd okoliczności decydujących o tym, czy zmniejszenie odszkodowania powinno w ogóle nastąpić (...). W nauce prawa wyraża się zapatrywanie, że art. 362 k.c. zawiera dyspozycję uprawniającą sąd do miarkowania odszkodowania oraz że samo przyczynienie się nie jest wyłączną przesłanką zmniejszenia odszkodowania. Miarkowanie jest, więc uprawnieniem sądu, a nie jego obowiązkiem, a kategorię brzmienia przepisu "ulega" odnieść należy do końcowego fragmentu art. 362, w którym jest mowa o przesłankach miarkowania odszkodowania. Podkreśla się też, że art. 362 k.c. jest wyrazem zasady sędziowskiego wymiaru odszkodowania, która w granicach w nim wyznaczonych daje sądowi możliwość uwzględnienia wszystkich okoliczności sprawy, także w płaszczyźnie niezastosowania odstępstwa od zasady pełnego odszkodowania. W takim ujęciu samo przyczynienie się poszkodowanego jest jedynie warunkiem miarkowania odszkodowania i nie prowadzi do niego automatycznie. Artykuł 362 k.c. traktuje wprowadzenie przyczynienia się poszkodowanego, jako okoliczność ograniczającą odpowiedzialność sprawcy szkody, nie można jednak nie dostrzegać, że wyjątkowo - ze względu na okoliczności danego wypadku - zmniejszenie obowiązku naprawienia szkody pomimo przyczynienia się poszkodowanego może pozostawać w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. W takich wypadkach trzeba uznać za dopuszczalne postulowane w nauce prawa skorzystanie przez sąd z możliwości odstąpienia od zmniejszenia odszkodowania”.

Z powyższego wynika zatem w sposób jednoznaczny, że podstawą orzekania środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody są przepisy kodeksu karnego, a nie kodeksu cywilnego. Jednakże przepisy kodeksu cywilnego w tych kwestiach, których przepisy prawa karnego wprost nie uregulowały, należy stosować posiłkowo, co oznacza m.in., że wysokość odszkodowania nie może przekraczać wysokości szkody; nie można zasądzić odszkodowania w całości, gdy szkoda została w części już naprawiona, etc. (zob. W. Zalewski, w: M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Środki karne, T.II, wyd. C. H. Beck 2010, s. 196). Przepis art. 46 § 1 k.k. samodzielnie upoważnia sąd do nałożenia na skazanego obowiązku naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części i takiego miarkowania nie uzależnia do zaistnienia przesłanek, o których mowa w przepisach prawa cywilnego. Art. 362 k.c., stanowiący podstawę ograniczenia odpowiedzialności odszkodowawczej w przypadku przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody, nie zawiera kategorię nakazu zobowiązującego sąd do orzeczenia odszkodowania w części w przypadku zaistnienia sytuacji w nim opisanej. Niemniej jednak sąd karny orzekając o obowiązku naprawienia szkody, w przypadku ustalenia przyczynienia się poszkodowanego (pokrzywdzonego przestępstwem) do powstania lub zwiększenia rozmiarów szkody, winien tę okoliczność wszechstronnie rozważyć i mając na uwadze ten fakt oraz okoliczności, jakie zawsze należy ważyć przy orzekaniu tego środka karnego, wraz z celami, jakim on służy, zdecydować *in concreto*, czy nałożyć na skazanego obowiązek napra-

wienia szkody w całości, czy też tylko w części. Z przepisu art. 53 § 2 k.k., który stosowany jest odpowiednio do środków karnych (art. 56 k.k.), wynika wprost, że orzekając w tym przedmiocie sąd uwzględnia także „zachowanie się pokrzywdzonego”. Skoro zaś warunkiem uznania zachowania poszkodowanego (pokrzywdzonego przestępstwem) za postawę obniżenia odszkodowania jest istnienie normalnego, adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy tym zachowaniem a powstaniem lub powiększeniem szkody, to takim normalnym następstwem nie jest takie zachowanie, które stanowi jedynie i wyłącznie warunek zaistnienia szkody (*conditio sine qua non*). Nie sposób więc uznać, w przypadku odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu czynów niedozwolonych (*ex delictu*), że poszkodowany przyczynia się do powstania lub zwiększenia rozmiarów szkody już tylko z tego powodu, że np. posiadał przy sobie pieniądze, przebywał na dyskotecę, przechodził wieczorową porą przez park, etc. Chociaż bowiem powszechnie wiadomo - a co niestety potwierdza doświadczenie dnia codziennego - że w tego rodzaju sytuacjach można być m.in. okradzionym, napadniętym, zgwałconym, pobitym, to przecież wcale to jeszcze nie oznacza, że poszkodowany przyczynił się do popełnienia na jego osobie przestępstwa i powstania szkody. W przeciwnym razie musielibyśmy przyjąć, że idąc na dyskotekę przyczyniamy się do naszego pobicia, idąc przez park przyczyniamy się do naszego okradzenia, zgwałcenia, itp. i życie każdego z obywateli stałoby się wręcz udręką. Absurdalnie można byłoby nawet wywodzić, że np. ten, kto idąc samotnie przez park w stanie nietrzeźwym i do tego jeszcze wieczorową porą, na własne życzenie staje się pokrzywdzonym przestępstwem rozboju. Nie jest to bowiem normalne następstwo naszego zachowania, normalny jego skutek. To sprawca przestępstwa jest wyłącznie winny jego popełnienia i to wyłącznie jego działanie spowodowało powstanie określonej szkody. Nie można bowiem akceptować, wielokrotnie podnoszonych w obronie oskarżonych rzekomych argumentów o prowokacji i przyczynieniu się pokrzywdzonej w sprawie o gwałt, która bądź to miała za „krótka spódnicę, bądź to za duży dekolt”. Nie jest też przyczynieniem to, że witryna sklepu jubilera nie była dodatkowa zabezpieczona metalową kratą, alarmem i ochroną wyspecjalizowanej agencji. Za przyczynienie nie sposób również uznać, że ktoś nadużył okazanego jemu zaufania, czyjejs łatwowierności czy wręcz nawet naiwności. Podane wyżej przykłady niewątpliwie czyniły sprawcy dokonanie przestępstwa łatwiejszym, ale nie oznacza to jednocześnie, że pokrzywdzony przestępstwem przyczynił się do jego popełnienia i tym samym do powstania lub zwiększenia rozmiarów szkody. Za rzecz nie tylko pożądaną, ale wręcz za normalną i oczywistą należy uznać takie relacje, w których ludzie wzajemnie siebie nie okradają, oszukują, napadają, biją, gwałcą, itd., a jednocześnie wzajemnie sobie ufają, pomagają i okazują życzliwość. Kto nie spełnia tych podstawowych wymogów życia we współczesnym społeczeństwie, ten powinien ponieść wszelkie konsekwencje swojego przestępczego zachowania, w tym obowiązku naprawienia szkody, a nie liczyć na pośrednie obciążenie skutkami takiego przestępczego zachowania samych pokrzywdzonych.

Są niewątpliwie sytuacje, gdy taki związek przyczynowy istnieje i może uzasadniać miarowanie odszkodowania - przykładowo, gdy pokrzywdzony utrudnia lub uniemożliwia gaszenie podpalonego jego mienia, gdy pokrzywdzony w wypadku komunikacyjnym przyczynił się do jego zaistnienia, gdy pokrzywdzony kontynuuje jazdę uszkodzonym w wyniku przestępstwa swoim samochodem powiększając rozmiar jego zniszczenia, itp. Są to jednak przykłady na tyle oczywiste, że nie wymagają dalszych wywodów.

Sąd Najwyższy obciążył ponadto skazaną stosownymi kosztami procesu w postępowaniu kasacyjnym, nie znajdując dostatecznych podstaw do jej zwolnienia od ich ponoszenia.”

1.3. Orzecnictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

1.3.1. Podmioty uprawnione do zaskarżenia zawartego w wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie dowodów rzeczowych

przepisy: art. 342 § 4 k.p.k.,
hasła: Zażalenie - ogólnie;

Postanowienie z dnia 5 lipca 2012 r., WZ 21/12

Teza:

Ustawodawca, określając w art. 342 § 4 k.p.k. podmioty uprawnione do złożenia zażalenia i nie wymieniając w tym przepisie prokuratora, pozbawił go w istocie możliwości zaskarżenia w tym trybie decyzji sądu dotyczącej dowodów rzeczowych.

Z uzasadnienia:

„Prokurator w zażaleniu na zarządzenie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego, w pierwszej kolejności, podnosi, że od zawartego w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie rozstrzygnięcia sądu co do dowodów rzeczowych przysługuje mu apelacja. Stanowisko to uzasadnia treścią art.425 k.p.k., wywodząc przy tym, iż taki wyrok, jak każdy inny, może być zaskarżony apelacją w całości lub w części. I taką właśnie apelację złożył oskarżyciel publiczny. Rację ma prokurator twierdząc, że od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie przysługuje apelacja. Jednak w art.444 k.p.k. in fine, określającym prawo strony do apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji, ustawodawca zawarł zastrzeżenie „chyba, że ustawa stanowi inaczej”. Jest to o tyle istotne, iż w art. 342 k.p.k. ustawodawca odmiennie uregulował kwestie związane z możliwością zaskarżenia rozstrzygnięcia co do dowodów rzeczowych zawartego w wyroku warunkowo umarzającym postępowanie. I tak zgodnie z treścią § 3 i 4 art.342 k.p.k. wyrok warunkowo umarzający postępowanie powinien zawierać w razie potrzeby rozstrzygnięcie co do dowodów rzeczowych i może być ono zaskarżone przez osoby wskazane w art.323 § 2 k.p.k. Ostatnio wymieniony przepis stanowi, że zażalenie na postanowienie prokuratora co do dowodów rzeczowych, w razie umorzenia śledztwa, przysługuje podejrzanemu, pokrzywdzonemu i osobie, od której przedmioty te odebrano lub która zgłosiła do nich roszczenie. Środkiem odwoławczym jest zatem zażalenie, mimo że rozstrzygnięcie co do dowodów rzeczowych zawarte jest w wyroku. Takie rozwiązanie jest odstępstwem od reguły, iż właściwym środkiem odwoławczym od wyroku jest apelacja. Pamiętać przy tym należy, że zażalenie jest możliwe wówczas, gdy wyrok nie jest skarżony apelacją w szerszym zakresie. Jeżeli strona wywiodła apelację kwestionującą np. okres próby czy też obowiązki nałożone na oskarżonego to skarżący w apelacji może również podnosić zarzuty dotyczące rozstrzygnięcia co do dowodów rzeczowych. Ustawodawca, określając w art. 342 § 4 k.p.k. podmioty uprawnione do złożenia zażalenia i nie wymieniając w tym przepisie prokuratora, pozbawił go w istocie możliwości zaskarżenia w tym trybie decyzji sądu dotyczącej dowodów rzeczowych. W tym miejscu wypada przypomnieć, że zgodnie z treścią art. 342 § 4 w pierwotnym brzmieniu k.p.k. z 1997 r. (Dz. U. Nr 89, poz. 555), zażalenie na postanowienie o warunkowym umorzeniu służyło: prokuratorowi (podkr. SN), pokrzywdzonemu i oskarżonemu. Prokurator był zatem wprost wymieniony jako jeden z podmiotów uprawnionych do złożenia środka odwoławczego w postaci zażalenia w przedmiotowym zakresie. Jednocześnie, zgodnie z obowiązującą wówczas treścią art. 342 § 5 k.p.k., na postanowienie co do dowodów rzeczowych zażalenie służyło osobom wskazanym w art. 323 § 2 k.p.k. tj. podejrzanemu, pokrzywdzonemu i osobie, której

2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego

(źródło: www.trybunal.gov.pl)

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」

2.2.1. Zaskarżenie orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy (K 34/12)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności art. 426 § ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks postępowania karnego w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 roku o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego - w zakresie w jakim nie daje podstaw do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy - z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 oraz w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」

2.2.2. Prawo przewozowe; penalizacja zachowania podróżnego, który w czasie kontroli biletów nie pozostał w miejscu przeprowadzenia kontroli do czasu przybycia Policji lub innych organów porządkowych (K 16/12)

Prokurator Generalny wniósł o zbadanie zgodności przepisu art. 87b ustawy z dnia 15 listopada 1984 roku - Prawo przewozowe w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 grudnia 2010 roku o publicznym transporcie zbiorowym przez to, że:

- odnosi się do każdego kontrolowanego podróżnego, a nie tylko podróżnego, który w czasie kontroli dokumentów przewozu osób lub bagażu, mimo braku odpowiedniego dokumentu przewozu, odmawia zapłacenia należności i okazania dokumentu, umożliwiającego stwierdzenie jego tożsamości,

- nakazuje, pod groźbą kary, podróżnemu pozostanie w miejscu przeprowadzania kontroli albo w innym miejscu wskazanym przez przewoźnika lub organizatora publicznego transportu zbiorowego albo osobę przez niego upoważnioną do czasu przybycia funkcjonariusza Policji lub innych organów porządkowych, niezależnie od tego, czy podróżny swoim działaniem zmierza bezpośrednio do uniemożliwienia zatrzymania go przez funkcjonariusza Policji lub innych uprawnionych służb porządkowych,

z art. 31 ust. 3 w związku z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」

2.2.3. Kontrola operacyjna (K 15/12 – połączona z K 28/12)

Prokurator Generalny wniósł o zbadanie zgodności:

1) art. 19 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji,

2) art. 9e ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej,

3) art. 36c ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2011 r. Nr 41, poz. 214 ze zmianami),

4) art. 31 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych,

5) art. 31 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu: "a także innych ustawach i umowach międzynarodowych",

6) art. 31 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. g ustawy, o której mowa w pkt 5, w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu: "oraz innych [przestępstw] niż wymienione w lit. a - f, godzących w bezpieczeństwo potencjału obronnego państwa, SZ RP oraz jednostek organizacyjnych MON, a także państw, które zapewniają wzajemność",

7) art. 31 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 9 ustawy, o której mowa w pkt 5

- z art. 2, art. 47, art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 roku;

o zbadanie zgodności:

1) art. 20c ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji w związku z art. 212 § 1 i § 2, art. 216 § 1 i § 2, art. 217 § 1, art. 221, art. 278 § 1 - 3 i § 5, art. 284 § 1 - 3, art. 288 § 1 i § 2 oraz art. 290 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny, z art. 45, art. 46 ust. 1, art. 49 i art. 49a ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku - Prawo prasowe, z art. 34 pkt 2, 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o wyrobach budowlanych, art. 33 ustawy z dnia 25 lutego 2011 roku o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, art. 77 pkt 2, 2a i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i w związku z art. 52 pkt 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1995 roku - Prawo łowieckie - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 roku;

2) art. 10b ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej w związku z art. 212 § 1 i § 2, art. 216 § 1 i § 2, art. 217 § 1, art. 221, art. 278 § 1 - 3 i § 5, art. 284 § 1 - 3, art. 288 § 1 i § 2 oraz art. 290 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny, z art. 45, art. 46 ust. 1, art. 49 i art. 49a ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku - Prawo prasowe, z art. 34 pkt 2, 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o wyrobach budowlanych, art. 33 ustawy z dnia 25 lutego 2011 roku o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, art. 77 pkt 2, 2a i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i w związku z art. 52 pkt 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1995 roku - Prawo łowieckie - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

3) art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych w związku z art. 212 § 1 i § 2, art. 216 § 1 i § 2, art. 217 § 1, art. 221, art. 278 § 1 - 3 i § 5, art. 284 § 1 - 3, art. 288 § 1 i § 2 oraz art. 290 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny, z art. 60 § 2 i § 3, art. 61 § 1, art. 62 § 1, § 3 i § 4, art. 80 § 1 i § 2, art. 93 § 2 i § 3, art. 95 § 1, art. 108 § 2 oraz art. 109 ustawy z dnia 10 września 1999 roku - Kodeks karny skarbowy, z art. 45, art. 46 ust. 1, art. 49 i art. 49a ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku - Prawo prasowe, z art. 34 pkt 2, 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o wyrobach budowlanych, art. 33 ustawy z dnia 25 lutego 2011 roku o substancjach chemicznych i ich mieszaninach, art. 77 pkt 2, 2a i 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i w związku z art. 52 pkt 2 i 4 ustawy z dnia 13 października 1995 roku - Prawo łowieckie - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

4) art. 36b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o kontroli skarbowej w związku z art. 60 § 2 i § 3, art. 61 § 1, art. 62 § 1, § 3 i § 4, art. 80 § 1 i § 2, art. 93 § 2 i § 3, art. 95 § 1, art. 108 § 2 oraz art. 109 ustawy z dnia 10 września 1999 roku - Kodeks karny skarbowy - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

5) art. 36b ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o kontroli skarbowej, w związku z art. 85 § 4, art. 86 § 4, art. 87 § 4, art. 88 § 3, art. 89 § 3, art. 90 § 3, art. 91 § 4, art. 92 § 3, art. 94 § 3, art. 95 § 2 i art. 96 § 1 ustawy z dnia 10 września 1999 roku - Kodeks karny skarbowy oraz w związku z art. 100 ust. 1 i art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 19 marca 2004 roku - Prawo celne - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

art. 28 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 24 maja 2002 roku o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu - w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu "i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa" - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

art. 28 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. b oraz c, jak również pkt 5 ustawy, o której mowa w pkt 6 - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

art. 32 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709 ze zmianami) -w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu: "a także innych ustawach i umowach międzynarodowych" - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

art. 32 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. g ustawy, o której mowa w pkt 8 - w zakresie, w jakim odnosi się do zwrotu: "oraz innych [przestępstw - wł.] niż wymienione w lit. a - f, godzących w bezpieczeństwo potencjału obronnego państwa, SZ RP oraz jednostek organizacyjnych MON, a także państw, które zapewniają wzajemność" - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

art. 32 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 9 ustawy, o której mowa w pkt 8 - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

11) art. 18 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w związku z art. 4, art. 12 ust. 3-6, art. 13 oraz art. 15 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

12) art. 18 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w związku z art. 8 ust. 1 i 3 oraz art. 10 ust. 1, 2, 5 i 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 9 maja 1996 roku o wykonywaniu mandatu posła i senatora, z art. 87 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku - Prawo o ustroju sądów powszechnych, z art. 38 ustawy z dnia 23 listopada 2002 roku o Sądzie Najwyższym, z art. 49a ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze, z art. 24h ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, z art. 25c ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym oraz w związku z art. 27c ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

13) art. 18 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w związku z art. 1 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 21 czerwca 1990 roku o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

14) art. 18 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym w związku z art. 200 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku - Prawo zamówień publicznych, z art. 46 ust. 1, art. 75 ust. 1 - 4 i art. 110 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej oraz w związku z art. 3 ust. 1, art. 20a ust. 1 -3, art. 31 a, art. 36 ust. 1, art. 39 ust. 1 i art. 69e ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 roku o komercjalizacji i prywatyzacji - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

15) art. 18 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 1 pkt 6 i pkt 7 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym -z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

16) art. 75 d ust. 1 w związku z ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o Służbie Celnej w związku z art. 108 § 2 i art. 109 ustawy z dnia 10 września 1999 roku -Kodeks karny skarbowy - z art. 2, art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji, o której mowa w pkt 1;

1

2.2.17. Prawo do obrony; odmowa wyznaczenia obrońcy z urzędu; brak możliwości bezpośredniego zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu (art. 81 § 1, art. 78 § 2 k.p.k.) (K 30/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności:

1. Artykułu 81 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewiduje zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu w przedmiocie odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu przez stronę, która złożyła wniosek w trybie art. 78 § 1 Kodeksu postępowania karnego – z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP i z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.
2. Artykułu 78 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewiduje zaskarżenia postanowienia sądu w przedmiocie cofnięcia wyznaczenia obrońcy z urzędu – z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP i z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału

└─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘

2.2.18. Zasady porozumiewania się tymczasowo aresztowanego z obrońcą (art. 73 § 2 i 3 k.p.k.)
(K 25/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł zgodności o zbadanie zgodności art. 73 § 2 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału

└─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘

2.2.19. Określenie katalogu zbieranych danych o jednostce za pomocą środków technicznych w działaniach operacyjnych; zasady niszczenia pozyskanych danych (K 23/11 – połączona z K 34/11 i K 21/12)

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o zbadanie zgodności:

1. art. 19 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
 2. art. 9e ust. 7 pkt 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej;
 3. art. 36c ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej;
 4. art. 31 ust. 7 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych;
 5. art. 27 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;
 6. art. 17 ust. 5 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym;
 7. art. 31 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego
- z art. 2 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

o zbadanie zgodności:

- 1) art. 20c ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 10b ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, art. 36b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej, art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządku i dyscypliny.

kowych, art. 28 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego z art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności,

2) art. 36b ust. 5 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej, art. 28 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 18 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, art. 32 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego w zakresie w jakim, przepisy te zezwalając na pozyskiwanie danych, o których mowa w art. 180c i art. 180d ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne nie przewidują zniszczenia tych spośród pozyskanych danych, które nie zawierają informacji mających znaczenie dla prowadzonego postępowania z art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

o zbadanie zgodności:

1) art. 75d ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o Służbie Celnej z art. 47 i art. 49 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP;

2) art. 75d ust. 5 ustawy wymienionej w pkt 1 z art. 51 ust. 4 Konstytucji RP;

Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału

└─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘ └─┘

2.2.20. Prawo do korzystania z pomocy obrońcy na etapie czynności wyjaśniających; postępowanie w sprawach o wykroczenia (art. 4 k.p.s.w.) (K 19/11 – połączona z P 22/11)

Rzecznik Praw Obywatelskich wnioś o zbadanie zgodności art. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia – w zakresie, w jakim przepis ten pomija prawo do korzystania z obrońcy na etapie prowadzenia czynności wyjaśniających przez osoby, co do których istnieją uzasadnione podstawy do sporządzenia przeciwko nim wniosku o ukaranie – z art. 2 i art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP oraz z art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i podstawowych Wolności.

Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału

└┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘

2.2.21. Granice odpowiedzialności karnej; prawo budowlane (art. 90 Prawa budowlanego)
(P 27/11; połączona z P 1/12 i P 2/12)

Sąd Rejonowy w Janowie Lubelskim wystąpił z pytaniem: czy art. 90 ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane jest zgodny z art. 2 i z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP?

Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału

└┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘ └┘

2.2.22. Dopuszczalność prowadzenia postępowania o przestępstwo wypełniające także znamiona wykroczenia, po tym, gdy postępowanie o wykroczenie zostało prawomocnie zakończone (P 25/11; połączona z P 34/11)

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi wystąpił z pytaniem: czy art. 17 § 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie w jakim pomija to, że nie wszczyna się postępowania karnego, a wszczęte umarza, gdy postępowanie o wykroczenie co do tego samego czynu tej samej osoby, zostało wcześniej prawomocnie zakończone, jest zgodny z art. 2 Konstytucji RP, art. 4 ust. 1

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」
2.2.32. Brak możliwości przywrócenia terminu do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 55 § 1 k.p.k.) (SK 28/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 55 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」
2.2.33. Brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego oddalające wniosek o wznowienie postępowania (art. 547 § 1 k.p.k.) (SK 23/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 547 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego z art. 78 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」
2.2.34. Okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (art. 555 k.p.k.) (SK 18/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 555 k.p.k. w zakresie, w jakim wskazany przepis wprowadza zbyt krótki roczny okres przedawnienia dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa w przypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, uniemożliwiający dochodzenie odszkodowania w państwie prawa w dłuższym okresie, z art. 2 Konstytucji i art. 41 ust. 1 i 5 Konstytucji oraz art. 31 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」
2.2.35. Rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki; brak przesłanek przyznania lub odmowy zasądzenia na rzecz skarżącego odszkodowania za przewlekłość postępowania (SK 12/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki z art. 77 ust. 1 w związku z art. 2 i z art. 45 ust. 1 oraz z art. 45 ust. 1 w związku z art. 78 i w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」 」
2.2.36. Obligatoryjność zarządzenia wykonania kary w związku popełnieniem przez skazanego, w okresie próby, przestępstwa podobnego i skazania go na karę pozbawienia wolności (art. 75 § 1 k.k., art. 178 § 2 k.k.w.) (SK 9/10)

W skardze kasacyjnej wniesiono o zbadanie zgodności art. 75 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 42 ust. 2, art. 40 Konstytucji RP w związku z art. 41 ust. 1 i art. 31 ust. 3, a ponadto art. 178 § 2 kodeksu karnego wykonawczego z art. 2, art. 42 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

[Dokumenty w sprawie dostępne na stronie internetowej Trybunału](#)

5. Informacja międzynarodowa

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5.1. Rada Europy

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5.1.1. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

5.1.1.1. Granice wolności słowa

(opr. dr Hanna Kuczyńska, asystent sędziego, Izba Karna SN)

przepisy: art. 10 EKPCz, art. 212 k.k.

hasła: Wolność słowa

Wyrok z 24 lipca 2012 r. w sprawie Łopuch przeciwko Polsce (nr skargi 43587/09)

Teza:

Zgodnie z art. 10 § 1 Konwencji wolność wyrażania opinii może być ograniczona i poddana sankcjom z uwagi na konieczność zagwarantowania powagi i bezstronności władzy sądowej. Nie oznacza to, że sądy powinny być wyłączone spod wszelkiej krytyki. Można oceniać sposób działania sądów w negatywny sposób, jednak krytycyzm nie powinien przekraczać określonych granic. W szczególności powinno uczynić się jasne rozróżnienie między krytyką a zniesławieniem. Jeśli jedynym celem danego oświadczenia jest obraza sądu, lub członka tego sądu, podanie takiego zachowania sankcji karnej nie może być uznane za naruszenie wolności słowa.

Z uzasadnienia:

Postępowanie toczące się przed Trybunałem dotyczyło tego, czy skazanie skarżącej za przestępstwo zniesławienia sędziego zawarte w piśmie procesowym, stanowiło naruszenie art. 10 Konwencji.

W toczącym się przed Sądem Rejonowym w Szczecinie postępowaniu cywilnym skarżąca Katarzyna Łopuch w piśmie skierowanym do sądu stwierdziła m. in., że „wniosek o egzekucję w sprawie jest wynikiem przestępczej działalności grupy osób mającej na celu zastraszenie, szantażowanie i wyłudzenie pieniędzy (...) oraz doprowadzenie do śmierci (...). W skład w swym charakterze przestępczej grupy wchodzi J. D., J. P. i były sędzia Sądu Rejonowego D. N. działający w mafijno - korupcyjnym układzie z Wydziałem I Cywilnym SR i komornikiem sądowym P. M, pod egidą prezesa Sądu Rejonowego J.S.”.

Pismo to prezes Sądu Rejonowego J.S. przekazał prezesowi Sądu Okręgowego w Szczecinie z zapytaniem, czy uzasadnione byłoby wystąpienie do prokuratora z zawiadomieniem o popełnieniu przestępstwa zniesławienia określonego w art. 212 k.k. Na wniosek prezesa Sądu Okręgowego prokurator wszczął postępowanie przeciwko K. Łopuch w związku z popełnieniem przestępstwa zniesławienia. Sprawa rozpoznawana była

w Sądzie Rejonowym w Gorzowie Wielkopolskim, który uznał skarżącą za winną zarzucanego jej przestępstwa zniesławienia sędziego J.S. i wymierzył karę 150 zł grzywny. We wniesionej apelacji skarżąca podniosła, że znamiona tego przestępstwa nie zostały wypełnione, ponieważ jej oświadczenie nie zostało uczynione publicznie, a co więcej, zapadły wyrok podważał fundamenty demokratycznego państwa prawa i stanowił kontynuację najgorszych tradycji komunistycznych. Skarżąca ponadto podniosła, że przestępstwo zniesławienia jest ścigane z oskarżenia prywatnego, a tymczasem w jej sprawie akt oskarżenia złożony został przez oskarżyciela publicznego, co uznała za dalszy ciąg kampanii zastraszania jej i jej matki prowadzonej przez organy procesowe. W wyniku toczącego się ponownie postępowania przed I instancją Sąd Rejonowy ponownie uznał ją za winną przestępstwa zniesławienia i wymierzył karę grzywny w wysokości 700 zł.

W uzasadnieniu tego wyroku sąd ten stwierdził, że informacje o stronniczości i braku poszanowania dla standardów profesjonalnego zachowania zawarte w piśmie o sądu mogły w opinii publicznej narazić sędziego na utratę zaufania potrzebnego do wykonywania zawodu. Informacje te miały charakter oświadczenia publicznego, bowiem były zawarte w piśmie procesowym do sądu, które – po dołączeniu do akt sprawy – było dostępne dla wszystkich uczestników postępowania. Co więcej, w wyniku odczytania tego pisma w toku rozprawy mogło ono stać się znane wszystkim osobom obecnym na sali sądowej. Insynuacje zawarte w piśmie naruszały dobre imię sędziego J.S. Sąd zauważył również, że nie było to pierwsze z pism procesowych skarżącej, w którym zawarła ona stwierdzenia o istnieniu „układu mafijnego” w sądzie i wydaniu „wyroku śmierci” na jej rodzinę przez tego sędziego. Na poprzednie pisma sędziego J.S. odpowiadał skarżącej, zwracając uwagę na niewłaściwość podawanych przez nią argumentów i żądając zaprzestania używania obraźliwych sformułowań pod jego adresem. Sąd ten uznał, że skarżąca popełniła dany czyn w zamiarze bezpośrednim zniesławienia sędziego. Sąd Okręgowy utrzymując ten wyrok w mocy stwierdził, że twierdzenie, iż sędzia jest zamieszany w „układ mafijny” nie mogą zostać uznane za formę dozwolonej krytyki wobec osób publicznych. Brakowało również jakichkolwiek podstaw faktycznych do czynienia takich twierdzeń.

Postępowanie przed Trybunałem:

W niniejszej sprawie nie było żadnych wątpliwości co do tego, że skazanie K. Łopuch przez sądy krajowe stanowiło ingerencję w prawo do wolności słowa gwarantowane przez art. 10 § 1 Konwencji. Jednak Trybunał uznał, że to naruszenie znajdowało się w granicach wyjątku ustanowionego na mocy art. 10 § 2 Konwencji. Należy pamiętać, że art. 10 Konwencji nie gwarantuje bezgranicznej wolności słowa. Korzystanie z niej niesie ze sobą „odpowiedzialność i obowiązki” (por. np. wyrok w sprawie *Europapress Holding d.o.o. v. Chorwacja*, nr sprawy 25333/06, § 58, z 22 października 2009 r.). Ta wolność słowa jest ograniczona w sytuacjach wymienionych w art. 10 Konwencji, które jednak muszą być interpretowane w sposób ścisły, a potrzeba stosowania tych ograniczeń ma być zawsze w sposób satysfakcjonujący uzasadniona (por. np. wyrok w sprawie *Skalka v. Polska*, nr sprawy 43425/98, § 32, z 27 maja 2003 r.). Każde państwo cieszy się marginesem uznania co do tego, czy istnieje potrzeba zastosowania konkretnego rodzaju ingerencji i to zarówno w ukształtowaniu prawa, jak i stosowaniu go.

W niniejszej sprawie, po pierwsze, ingerencja w wolność słowa opierała się na przepisie prawa, tj. art. 212 Kodeksu karnego.

Po drugie, spełniała prawnie uzasadniony cel, czyli w tym przypadku ochronę autorytetu wymiaru sprawiedliwości.

Po trzecie, ingerencja była konieczna w demokratycznym państwie prawa. W tym aspekcie Trybunał przede wszystkim musiał ustalić, czy zastosowany środek ograniczający wolność słowa był proporcjonalny w stosunku do realizowanego celu. Wziął przy tym między innymi pod uwagę okoliczności całej sprawy, a także surowość orzeczonej w sto-

sunku do skarżącej kary (por. wyrok w sprawie *Skalka*, §§ 41-42; *Kwiecień v. Polska*, nr sprawy 51744/99, § 56, z 9 stycznia 2007 r.; *Semik-Orzech v. Polska*, nr sprawy 39900/06, § 49, z 15 listopada 2011 r.).

Trybunał rozstrzygając niniejszą sprawę, zauważył, że, w przeciwieństwie do większości spraw rozstrzyganych w kontekście naruszenia art. 10 Konwencji, ta nie dotyczyła publikacji w mediach. Skarżąca w tej sprawie nie była dziennikarzem, i znieśławienia dokonała jako strona w postępowaniu cywilnym.

Trybunał wskazał, że praca sądów, które są gwarantami sprawiedliwości i które odgrywają fundamentalną rolę w państwie prawa, powinna cieszyć się zaufaniem społecznym. Dlatego też sądy powinny być chronione przed nieuzasadnionymi atakami (por. np. wyrok w sprawie *De Has i Gijssels v. Belgia*, z 24 lutego 1997 r., § 37). Uregulowana w art. 10 § 2 Konwencji konieczność ochrony „autorytetu wymiaru sprawiedliwości” jest konsekwencją tego, że sądy stanowią forum rozstrzygania sporów prawnych i orzekania o odpowiedzialności karnej. Nie oznacza to, że sądy powinny być wyłączone spod wszelkiej krytyki. Strony z pewnością mogą oceniać sposób działania sądów w negatywny sposób, jednak ich krytycyzm nie powinien przekraczać określonych granic. W szczególności powinno uczynić się jasne rozróżnienie między krytyką a znieśławieniem. Jeśli jedynym celem danego oświadczenia jest obraza sądu, lub członka tego sądu, poddanie takiego zachowania sankcji karnej nie może być uznane za naruszenie wolności słowa.

W niniejszej sprawie skarżąca w swoim piśmie procesowym oskarżyła sędziego J. S. nie tylko o to, że nie jest bezstronny w jej sprawie, ale i że należy do struktury mafijnej, używając przy tym niewybrednych i obraźliwych terminów. Skarżąca nie wskazała przy tym na żadne dowody, które mogłyby dawać podstawę do czynienia takich oskarżeń. Prawo do krytykowania działania organów państwowych i zawiadamiania ich o nieprawidłowościach w postępowaniu funkcjonariuszy państwowych jest jednym z podstawowych elementów państwa prawa. Istotna rola, jaką odgrywają sędziowie w demokratycznym społeczeństwie nie może sama w sobie chronić ich przed krytycyzmem i skargami obywateli. Trybunał wskazał jednak, że jeśli skarżąca pragnęła wyrazić niezadowolenie z pracy sędziego i sądu, mogła uczynić to w sposób znajdujący się w granicach prawa i niestanowiący znieśławienia.

Trybunał zauważył również, że skarżąca poczyniła swoje oskarżenia o przynależność do „mafijno-korupcyjnego układu” w piśmie procesowym do sądu. Te informacje nie mogły więc być rozważane w kategoriach elementu jawnej i otwartej debaty publicznej na temat stanu sądownictwa. Dlatego też nie mogły znaleźć się pod ochroną art. 10 § 1 Konwencji.

Trybunał zauważył również, że skarżąca wielokrotnie kierowała pod adresem Sądu Rejonowego w Szczecinie różne uwagi krytyczne na temat postępowania cywilnego. Jej listy zawsze spotykały się z odpowiednią reakcją. W swoich odpowiedziach sędzia J.S. wielokrotnie zwracał jej uwagę na niestosowność używanych przez nią sformułowań. Miała więc ona świadomość tego, że jej krytycyzm przekraczał dozwolone przez prawo granice. Na ten aspekt sprawy zwrócił również uwagę orzekający w sprawie sąd krajowy.

Co więcej, Trybunał stwierdził, że wobec skarżącej została orzeczona kara grzywny w wysokości 700 zł, czyli 70 stawek dziennych po 10 zł każda, co jest najniższą stawką dzienną, którą sąd można wymierzyć. Dlatego też nie można uznać kary orzeczonej wobec skarżącej za nieproporcjonalną w stosunku do zawinienia. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że sprawa znieśławienia sędziego Sądu Rejonowego w Szczecinie została przekazana do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Gorzowie Wielkopolskim. Dlatego też Trybunał uznał, że zostały powzięte odpowiednie kroki w celu rozwiania jakichkolwiek wątpliwości co do bezstronności orzekających w sprawie znieśławienia sędziów.

6. Przegląd książek i czasopism

(opr. dr Anna Błachnio-Parzych, członek Biura Studiów i Analiz SN)

6.1. Przegląd książek

- Apelacja w postępowaniu karnym, D. Świecki, wyd. 2, LexisNexis 2012;
- Apelacje cywilne i karne. Komentarz oraz wzory pism procesowych, S. Jaworski, C.H. Beck 2012;
- Kodeks karny skarbowy. Komentarz, A. Wielgolewska, A. Piaseczny, LexisNexis 2012;
- Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności. Tom 3. System Prawa Karnego, pod red. R. Dębskiego, C.H. Beck 2012,
- Państwowa kompensata dla ofiar przestępstw, L. Mazowiecka, Wolters Kluwer 2012;
- Prawo karne. Repetytorium, M. Flis-Świeczkowska, T. Snarski, Wolters Kluwer 2012;
- Prawo karne. Skrypty Becka, pod red. A. Grześkowiak, C.H. Beck 2012, wyd. 4;
- Procedura karna. Testy dla studentów, S. Klimowicz-Górowska, M. Żurek, Wolters Kluwer 2012;
- Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym, Tom 10. System Prawa Karnego, pod red. J. Warylewskiego, C.H. Beck 2012;
- Tymczasowe aresztowanie, K. Dąbkiewicz, LexisNexis 2012;
- Wzory pism procesowych w sprawach karnych, P. Hofmański, S. Zabłocki, LexisNexis 2012, wyd. 3;
- Zarys metodyki pracy adwokata w sprawach przestępstw i wykroczeń drogowych, K.J. Pawelec, LexisNexis 2012, wyd. 3;

6.2. Przegląd czasopism

Europejski Przegląd Sądowy 2012 nr 8

- M. Skowron, Prawa człowieka a postpenalna izolacja sprawcy w Polsce – rozważania na tle wyroków ETPCz w sprawach niemieckich;

Monitor Prawniczy 2012 nr 14

- M. Olęzałek, Ochrona czci człowieka na przykładzie zniesławienia na tle wybranych grup zawodowych i społecznych – cz. I

Monitor Prawniczy 2012 nr 15

- M. Olęzałek, Ochrona czci człowieka na przykładzie znieśławienia na tle wybranych grup zawodowych i społecznych – cz. II

Orzecznictwo Sądów Polskich 2012 nr 7-8

- D. Wysocki, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 9 listopada 2011 r., III KK 165/11;
- J. Skorupka, Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 19 stycznia 2012 r., I KZP 18/11;
- L. Wilk, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 9 stycznia 2012 r., V KK 327/11;
- P. Lewczyk, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 9 stycznia 2012 r., V KK 327/11;

Palestra 2012 nr 7-8

- K. Postulski, Prawo skazanego do obrony w zmienionym Kodeksie karnym wykonawczym;
- P. Kowalski, Zasada kontradiktoryjności procesu karnego w świetle projektu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego;
- M. Błoński, Zakres przedmiotowy i podmiotowy podsłuchu procesowego;
- Sz. Stypuła, Podsłuch procesowy na gruncie znowelizowanego Kodeksu postępowania karnego;
- P. Herbowski, Poligraf a prawo do obrony;
- H. Kuczyńska, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 r., IV KK 356/10;
- J. Bojarski, Specyfika brytyjskich przepisów dotyczących odpowiedzialności karnej za prawnie pieniądze;
- Bojańczyk, Czy zasada lojalności procesowej (informacji procesowej) ma zastosowanie w tych układach, w których oskarżony korzysta z pomocy obrońcy?;
- J. Żurek, Europejski nakaz aresztowania jako przykład naruszenia wspólnej tradycji europejskiej;

Państwo i Prawo 2012 z. 12

- E. Bieńkowska, Obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia w sprawie karnym (kontrowersje i wątpliwości);
- P. Tarwacki, M. Warchoł, Działalność społeczna skazanych przebywających w zakładach karnych;

Paragraf na drodze 2012 nr 7

- Skowron, O kolizjach – nie tylko na drodze (część 2);
- L.K. Paprzycki, Zasady używania świateł drogowych;
- V. Rábek, Problemy ustalania, czy w chwili wypadku osoby znajdujące się w samochodzie miały zapięte pasy bezpieczeństwa (część 1);

Paragraf na drodze 2012 nr 8

- Skowron, Problem powracający jak bumerang, czyli ponownie o środkach działających podobnie do alkoholu;
- R.A. Stefański, Zwrot prawa jazdy zatrzymanego z powodu uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, w razie uniewinnienia kierowcy;
- Zborowska, Zatrzymanie prawa jazdy ze względu na przekroczenie przez kierującego liczby 24 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego. Omówienie wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 czerwca 2010 r., I OSK 1152/09;
- L.K. Paprzycki, Zbieg, czy też nie zbiegł z miejsca wypadku drogowego;
- V. Rábek, Problemy ustalania, czy w chwili wypadku osoby znajdujące się w samochodzie miały zapięte pasy bezpieczeństwa (część 2);

Przegląd Prawa Publicznego 2012 nr 6

- H. Zięba-Załucka, Refleksje nad prawem więźniów do prywatności w kontekście powierzchni mieszkalnej;

Przegląd Sądowy 2012 nr 7-8

- T. Demendecki, Problematyka dopuszczalności udziału spółki jawnej w postępowaniu karnym w charakterze pokrzywdzonego (zagadnienia wybrane). Uwagi krytyczne na tle art. 49 kpk;
- M. Nawrocki, Uchylenie tymczasowego aresztowania mocą orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie (art. 264 § 1 kpk);
- M. Greiser, Sporządzony przez Policję i przekazany do sądu na podstawie art. 517d § 1 k.p.k. wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym jako brak skargi uprawnionego oskarżyciela;
- W. Wolski, Znamiona paserstwa – art. 291 kk. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 września 2011 (III KK 48/11);